

ГОД V ТРАВЕНЬ - ЧЭРВЕНЬ № 3 (42)
1951 г.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ДВУМЕСЯЧНЫ ЧАСАЛІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

З ІМЕСТ

а. К. Рог — Загад часу	1
а. Лазар — Паходжанье рэлігіі	3
а. Ч. Сіповіч — Кіеўская Мітраполія ў другой палавіне XVIII стаг. (Працяг 2)	6
Ч. Праневіч — Выдатны юбілей — 25-дзе архіпастырства Я. Э. Слосканса	8
П. Сыч — Не на тэму (верш)	9
Х. М-а — Замест вянка на магілу А. Зязюлі	10
А. Зязюля — Беларусь (верш)	11
А. Зязюля — Ніколі! (верш)	11
На рэлігійнай ніве	12
Беларуская хроніка	14
Пошукі	16
Абраузкі з жыцця	**

«SUR LA VOIE DIVINE»

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN BIMESTRIEL

Année V.

N° 3 (42)

Mai-Juin 1951

51, rue des Sts-Pères — PARIS · VIe

Перадпілата «Божым Шляхам» на 1951 г.		
	За адзін нумар	На год
Францыя	50 фр.	300 фр.
Англія	1 ш. 5 пэн.	7 шыл.
Аргэнтына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	1 ш. 10 пэн.	9 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	45 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал.
Нямеччына	70 пф.	4 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Грошы слашь на адрасы:

У ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : Paris c. 6287 44
R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres,
PARIS VIe.

У АНГЛІІ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У АРГЭНТЫНЕ:

Sr. Juzefovic Henryk, Calle Irala 1510 Dock Sud, BUENOS AIRES.

У АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60. Fisher Str.
East BRISBANE, Q-ld.

У БЭЛЬГІІ:

Mr. Vostrykau Michel, 8, Place Hoover,
LOUVAIN.

У НЯМЕЧЧЫНЕ: Weissruthenischer Caritas-dienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohlenstrasse 1 A.

З беларускае народнае мудрасьці

Чаго сабе ня хочаш, таго і другому не рабі.
Чаго не ясі, таго і к роту не нясі.
Чаго чалавек ня зможа, калі Бог паможа?!
Чалавек гора вытрывае, а роскашы не.
Чалавек памяркуе, а Бог пашванкуе.
Чалавек пакуль у горы не пабудзе, ня знае дабра.
Чалавек у няшчасьці, а Бог у парозе.
Чалавек усё падае, аж пакуль рук не сашчэміць.
Чарка гарэлкі — мора сълёз.
Часам вучоны будзе лепей, як злачоны.

КНІЖКІ ДА НАБЫЦЬЦЯ.

У Беларускіх Каталіцкіх Місіях у Лёндане і Парыжы можна купіць наступныя беларускія кніжкі:

Друя В. — Ты і яна. 250 фр — 6 шыл.
а. Л. Гарошка — Душа 40 фр. — 1 шыл.
а. Л. Гарошка — Паходжанье чалавека 20 фр. — 10 пэн.
а. Л. Гарошка — Св. Еўфрасіня — Прадслава Полацкая 130 фр.— 3 шыл.
Равенскі М. Арсеньева Н. — Магутна Божа. Песня з нотамі. — 5 фр. 3 пэн.
Народная казка — Музыка і чэркі 40 фр. 1 шыл.
Сяднёў М. — Цень Я Купалы 30 фр. 15 пэн.
Каваль П. — Беларусь у датах, ліках і фактах 250 фр. 6 шыл.
Змагар А. — Случчакі-Апавяданьне—100 фр. 2 ш.
Змагар А. — Рэпка-казка — 30 фр. 15 пэн.
Малітаўнік «Божым шляхам» 80 фр. 2 шыл.
Малітаўнік «Holas Duśy» 200 фр. 5 шыл.
Паштоўкі з беларускімі краявідамі — 15 фр. 8 п.
Камплект часапісу «Божым шляхам» за мінулыя гады 1200 фр. 1 ф. 10 шыл.
M. Bahdanovic — Weissruthenischer Heimat. Lyrik — 50 фр. 2 шыл.

Звязратаца на адрасы: У Францыі:
R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres,
Paris VI.

У Англіі: Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У Нямеччыне: Weissruthenischer Caritas-dienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohlenstrasse 1 A.

У ВАГА!

Усю карэспандэнцыю для рэдакцыі «Божым шляхам» прэсіцца высылаць на вышэйпаданы асаблісты адказнога рэдактара а. Л. Гарошка.

Рэдакцыя.

Чорны мак, да смачны; белая рэдзька, да горкая.
Чорт без балота, а балота бяз чорта ня бываюць.
Чорт плача, што моды не настача.
Чорту царква горш, як Богу карчма.
Чужая бяды — людзям съмех.
Чужая доля пад бок коле.
Чужая старана тугою ворана, съяззамі засеена.
Чужога навучайся, свайго ня цурайся.
Чужое лычка раменъчыкам плаціцца.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год V.

ТРАВЕНЬ — ЧЭРВЕНЬ. 1951.

№ 3 (42).

ЗАГАД ЧАСУ

Хто глыбей задумоўваецца над сучасным пажэннем у сьвеце, над тым неспакоем, няпэўнасьцю заўтрашняга дня, небясьпекаю, якая вісіць над усім съветам быццам страшэнная навальніца, што вось, вось гатова абрушыцца на галовы і так зьбедаванага людзтва — таму ня цяжка ўбачыць, што ўсе гэтыя пагражаячыя няшчасці маюць глыбокую і паважную прычыну ў ідэялётгіях і модах, якімі кіруюцца верхаводзячыя кругі сучаснага грамадзтва.

Найбольш харектэрнаю азнакаю сучаснага грамадзкага жыцця ёсьць ягоная, даведзеная да крайнасці, съвецкасці, ці інакш кажуцы ляіцызацыя. Цяпер жыццё плянуеца так, быццам на сьвеце ня было ніякае істоты вышэйшае за чалавека, і быццам гэта чалавек зъяўляеца абсолютным валадаром на Зямлі.

Гэткае перакананыне так глыбока прасякае ўва ўсе пласты сучаснага людзтва, што нават вернікі нясьведама падпадаюць пад упłyў ляіцызму. Не зъяўляеца адзінкамі такія вернікі, якія ў съвятынях моляцца Богу, славяць Яго, а выйшаўшы на вуліцу, не пакідаюць для Бога ніякага мейсца ані ў сваім сэрцы, ані ў разуме, ані ў сваёй хадзе. Жыццё вядзеца паводле падвойнае бухгалтэрый. Праўда, гэты грэх ня ёсьць вытварэніем дваццатага веку. Ужо ап. Якаў дакараў першых хрысьціян за тое, што, плянуючы сваё жыццё, забываюцца дадаць засыцярогу; «Калі Господ захоча і будзем жывыя, дык зробім тое, ці другое» (Якаў IV, 15). Але здаеца яшчэ ніколі ляіцызацыя не асягала такіх застрашаючых разьмераў, як цяпер.

Жыццё паводле падвойнае бухгалтэрый ў паводзінах заўсёды адбівалася вельмі шкодна і ў асабістых і ў грамадzkих справах. Але даўней, калі ляіцызацыя ахоплівала толькі невялікі абсяг і толькі некаторых галінаў грамадзкага жыцця, дык яна яшчэ не стварала агульнага кірунку ў жыцці; наадварот гэты кірунак фармаваўся паводле глыбокіх рэлігійных перакананьняў. Лёгка аб гэтым можна пераканацца, пераглянуўшы хоць у галоўных рысах кіруючыя ідэялётгічныя плыні мінулых стагодзьдзяў. Для прыкладу будзе даволі пачаць перагляд ад X веку.

Старое сярэднявечча харектэрizuеца ў бу-

даўніцтве т. зв. раманскім стылем — гэта былі цяжкія будынкі з масыўнымі сценамі і вежамі, прыстасаванымі да абароны. Цяжка было ворагам прыступіцца да іх, не атрымаўшы балючага адпору, але і рэлігійныя перакананыні тагачаснага верніка былі такімі-ж моцнымі і часта ваяўнічымі; людзі не шкадавалі ахвяраваць сваё жыццё за абарону Святое Зямлі ў Крыжовых паходах.

Ад пачатку XII в. прыходзіць новы т. зв. готычны стыль. Асабліва харектэрныя саборы будаваны ў готычным стылі; яны вырываюцца ўвысь быццам стрэлы і ў тулю недасяжную высь цягнунець вока кожнага глядзача. У навуцы гэта час схалістыкі, калі ўся думка чалавека так-жа імкненца адараўваша ад зямлі і накіраваша да Бога. Зъяўляеца глыбокія багаслоўскія творы, завяршэннем якіх лічыцца «Багаслоўская сума» сьв. Тамаша з Аквіну. Мастацтва так-жа не адстае ад агульнага кірунку. Паўстаюць нязылічаныя творы невычарпальна глыбокія ў сваім зъмесце і раскошна багатыя ў дэкарацыі. Мастакі ў абразох съвятых стараюцца паказаць не самыя людзкія рысы, але праз гэтыя рысы выявіць самую съвятыню. Тагачасны чалавек не шкадуе нічога для большага ўслыўлення Бога ў кожнай галіне свайго жыцця.

У XV веку прыходзіць час т. зв. рэнэсансу — адраджэння. Гэта час, калі пасля ўпадку Візантый ў Эўропе сталіся ведамымі творы старое грэцкае культуры і ажыло зацікаўленне єю, як вяршком мастацкае красы. У будаўніцтве зънікаюць стралістыя будовы, іх замяняюць клясычныя грэцкія і рымскія стылі з прыгожымі калёнамі. Чалавек пачынае ўзмоцненіем пошуку красы на зямлі, але і далей, як калісць мае цвёрдую волю, гэтаю красою славіць Бога. Святыні далей астаяюцца найпрыгажэйшымі будынкамі, але поруч іх зъяўляеца раскошныя палацы, ратушы і інш. будынкі, якія мала чым розніцацца ад съвятыні. У мастацтве зъяўляеца вольная кампазіцыя; постасці съвятых ажываюць і моцна падчырквуваюць іхныя людзкія рысы. Распачынаюцца пошуки земскіх вартасцяў.

У XVIII в. пошуку красы на зямлі вытвараюць т. зв. бароковы стыль. У будаўніцтве клясычныя простыя лініі замяняюцца крыўымі і хвалістымі.

Пышнасыць арнамэнту значна ўзрастae і самыя будынкі стаюць больш плястычнымі. У мастацтве статычныя кампазіцыі зьнікаюць, іхняе мейсца займаюць кампазіцыі ў руху на тле контрасту сьвету і ценяў. Гэтае ажыўленье з мастацкае галіны хутка перайшло на ўсе галіны людзкога жыцця. Імклівы рух кладзе нават на мастацкія творы ценъ неспакою.

На пачатку XVIII в. барок выраджаецца ў рококо. У будаўніцтве гэты стыль азначаеца пераладаваньнем здрабнелымі і дзівачнымі ўпрыгожанынямі; гэткім-ж ненатуральнымі ўпрыгожанынямі азначаюцца ўсе тагачасныя творы мастацтва і літаратуры. У тагачасных прамовх і рэлігійных казаньнях часта за пустымі рэтарычнымі зваротамі цяжка знайсці талоўную думку, бо і самая думка часта губляецца ў гушчары фантазёрства. Людзкая ўвага накроўваецца больш на форму чым на зъмест.

Пасля Францускае рэвалюцыі на кароткі час быў зьявіўся на пачатку XIX в. новы стыль — ампір. Гэта было штучнае паноўнае адраджэнне «клясычнага» стылю, але ён, ня маючы нутранага зъместу, доўга ня ўтрымаўся.

Ад палаўіны XIX в. съедна поўнае замяшанье і ў будаўніцтве, і ў навуцы, і ў мастацтве. Усё, што да гэтага часу ўважалася вартасным, цяпер абясцэнываецца. Падрыўная работа францускіх энцыклопэдыстаў з XVIII в. і нямецкіх філязофаў з пач. XIX в. пачала прайўляцца ўсюды. Узгадаваныя пад іхным упрыгожаньнем дзеячы, распачалі сапраўду павальных церабек усіх дзялянкаў людзкога жыцця. У сусьвеце адкінулі Бога, духаў і агулам усякую духовасць — асталася голая матэрэя; у чалавеку адкінулі душу — асталася толькі «ўпарадкаваная» на жывёлінны лад матэрэя; адкінулі ўсякія вымогі духовага жыцця чалавека — прызнавалі ў чалавеку толькі патрэбныя жывата, розум-жа зышоў да раду толькі вышэй раззвітага інтынкту. Так абцерабіўшы пагляды на сьвет і на чалавека, людзі страцілі зусім мэту свайго жыцця, цэнтрам увагі стае эканомія. Усе праявы людзкога жыцця цяпер стараюцца выясьніць з эканамічна-матэрэяльнага гледзішча.

Так страшэнна абкарнаная і пакалечаная людзкая істота вытварыла на пачатку XX в. новы стыль — мадэрнізм. Будынкі гэтага стылю выяўляюць поўную ідэйную апустошанасць. Жыльёвый людзкія дамы і сабачыя будкі нічым ня розніцаюць між сабою — гэта большыя, або меншыя скрынічкі ад запалак, пазбаўленыя ўсякіх упрыгожаныняў. Выяўленчае мастацтва выраджаецца ў кубізм і футурызм, — мастак сам ня ведае, што квэцае. Мастацкая літаратура затопліваецца парнаграфічнымі рамансамі. У навуцы зьяўляюцца шматлікія гіпотэзы, якія стараюцца выясьніць прыродныя і нават псыхічныя зъявішчы паводле ўпрощаных систэм; усе факты, якія супэречаць гэ-

тым гіпотэзам папросту адкідаюцца — гэта сапраўдны Пракрустай ложак для папярэдніх сьветаглядаў. І гэтае калецтва мае бесканечныя амбіцыі, яно імкнецца заніць Божы пасад. Дзеля гэтага і завязваеца нябывалая дагэтуль вайна з рэлігійным сьветаглядам. Гэткім ёсьць сучасныя ляіцызм.

Даўней ляіцызм шукаў сабе сціплага мейсца ў некаторых галінах грамадзкага жыцця, цяпер жа ён імкнецца заніць пануюче становішча, ахапіць усяго чалавека і зыншчыцу ўсё, што ёсьць рэлігійным. Як бачым між калішнім і сучасным ляіцызмам ёсьць істотная розніца, дык мусіць быць і розніца ў адносінах да яго.

Варожасць да рэлігіі сучаснага ляіцызму змушае кожнага верніка ўсьведаміць сабе небясьпеку гэтага наступаючага ворага духовага жыцця і шукаць нейкае рады. У абліччы так паважнае небясьпекі нельга аставацца бязьдзейным, ані нельга хавацца ад яе, бо ад ворага нідзе не схаваешся, яго трэба перамагчы — гэта адзінай рада. Дзеля гэтага нашым неадкладным абавязкам ёсьць змабілізаваць усе духовыя сілы і ў першую чаргу ўпараткаваць і ўмацаваць рэлігійнае жыццё — гэтую невычарпальную крыніцу духове сілы — такі ёсьць загад часу.

Чаму неабходна ў першую чаргу звярнуць увагу на мабілізацыю нутраных духовых сілаў? Бо так для ўсяго народу, як і для кожнага чалавека паасобку найгоршы вораг гэта ня той, што нападае звонку і руйнуе толькі матэрэяльныя вартасці, але той, што раскладае жыццё чалавека знутра — гэткаю ёсьць дзейнасць ляіцызму, які выключае паняцце граху, патурае немаральнасці, матэрэялізму і бязбожнасці. Руйнацкая дзейнасць гэтых сілаў ужо зайшла даволі далёка і гэта яна выклікае тое бязладзьдзе і неспакой на сусьвеце, якога мы ёсьць съведкамі.

Ад калі людзі заўважылі гэтую небясьпеку і пачалі шукаць рады, дык штораз часцей можна пачуць нават з абыякавых калісці кругоў словы і заклікі да ўсіх выконвання хрысьціянскае навукі, як адзінага ратунку для сьвету. З нязлічаных заяваў у гэтай справе вельмі вымоўнымі ёсьць слова сучаснага нямецкага пісьменніка Р. Шнайдэра: «Калі апошнія вякі маюць сказаць яснае слова, дык яно будзе гэткае: Толькі Ісус Христос можа ўсыцерагчы сьвет ад упадку ў бяздзяню. Самі людзі гэтага ня змогуць».

Бязумоўна, што такія і падобныя ім нязлічаныя заявы ёсьць прыгожымі словамі, але пакуль яны астаюцца толькі словамі, дык ад іх мала пачехі. Іх часта паўтараюць на сваіх старонках газеты і часопісы, а чытачы праз адно вуха іх прыймаюць, а праз другое выпускаюць і далей працягваюць сваю старую песнью на раканьні на тое, што ў сусьвеце дзеецца дрэнна, а ў асабістым жыцці яшчэ горш.

Для палепашанья сучаснага становішча па-

трэбны чын, а ня толькі слова і нараканыні; асабліва ад гэтых апошніх няма ніякае пацехі, бо што за сэнс наракаць на нелады вакол нас тады, калі мы самі не ўпараткоўваем свайго асабістага жыцьця? Як вымагаць ад іншых стараньняў для палепшання нашага жыцьця, калі мы самі ня выконваем усяго таго, што залежыць ад нас самых у гэтым кірунку?

Найбольш чуецца нараканьняў на грамадзкія справы; дзеля гэтага і зьяўляюцца розныя партыі, якія падаюць розныя праграмы быццам рэцэлты для аздараўлення грамадзкіх неладоў. Але праграмы астаюцца праграмамі з больш або менш прыгожымі словамі, а нелады прадаўжаюцца. Ня трэба быць вялікім філязофам, каб зразумець, што ніхто ня зможа завесыці лад на съвеце, не завёўшы яго перш у сваёй душы, у сваім я. Той, хто

ня ўмее, ці яшчэ горш, ня хоча ўпаратковаваць сваіх асабістых адносін да Валадара сусвету і да свайго бліжняга, тымболыш ня будзе ўмесьці наладзіць грамадзкага жыцьця.

Але што можа зрабіць для агульнаага аздараўлення ў гэтым палажэнні звычайны шэры чалавек? Можа шмат зрабіць. Усходняя мудрасць кажа: «Замест таго, каб наракаць на цемру, лепш запаліць съвечку». Вось гэта і ёсьць абавязак кожнага чалавека, запаліць съвечку веры ў сваім сэрцы і неразлучацца з гэтым Божым съветам нідзе. Даймо мейсца Богу ў нашым сэрцы, у наших думках і ў нашай хаце. Чымбольш будзе гэткіх жывых съветачаў, тым магутнейшым будзе іхны съвет, ён адгоніць наступающую цемру і асьвяціць нам ясьнай шлях да лепшае долі і волі народу.

а. К. Рог.

Паходжанье рэлігii

Досьледы ў справе паходжання рэлігii не належаць да тых, якія прычыняюцца да прыспорання рэлігійнага жыцьця, але затое могуць выдатна прычыніцца да ўмацавання рэлігii; і ўжо тым самым заахвочваюць, каб імі зацікавіцца бліжэй.

Перш аднак чым прыступіць да same тэмы, варта выясняць значэнне слоў: навука і рэлігiя, бо ад іхняга дакладнага разумення шмат аблагчыцца разуменне same тэмы.

Навукай называецца дакладнае пазнаньне рэчаў у іхным прычыновым звязку. Дакладнасць, або пэўнасць пазнання адрознівае навуку ад звычайнае інфармацыі і прапаганды. Напрыклад інфармацыйныя бюро і агэнты маюць шмат вестак аб сусветных падзеях і плётках, але не зьяўляюцца навуковымі установамі, а іхныя агэнты і агітатары ня ёсьць навукоўцамі.

Рэлiгiяй называюцца ўсе тыя вераваньнi і практикi, якімі чалавек выказвае прызнаньне Найвышэйшага Істоты і ўвайходзіць з Ею ў звязкi. У кожнай рэлiгiї можна разрозніць трох істотных элемэнтаў: 1) прызнаньне надпрыроднае Сілы незалежнае ад нас, 2) пачуццё залежнасці ад гэтага Сілы і 3) ўвайход у зносіны з Ею праз розныя абрады — культ. Звычайна рэлiгiя выклікае ўпараткованье асабістага і грамадзкага жыцьця для ўстанаўлення адносін з тою Сілаю.

Паколькi рэлiгiя адным сваім канцом ахоплівае ўсю істоту чалавека, а другім сягае аж да Бога, дык нічога дзiўнага, што яна ёсьць прадметам вывучэння ня толькі багасловiі, але і съвєткае навукi. Тому аднак, што пачаткi рэлiгiі вельмi далёкія і глыбокія, дык перш чым сказаць сваё, хоць да нейкае ступені верагоднае слова, съвєткае навука мусіла прарабіць вялікую дасьледчую працу. Але ўжо так ад вякоў вядзеца, што ву-

чоная на кожнай ступені сваіх досьледаў даюць нейкія адказы на пастаўленыя сабе пытаньнi, а слабыя мейсцы ў адказах стараюцца прыкрыць рознымі выдумкамі, дагадкамі, гіпотэзамі. Гэтак было і ў справе адказу на пытанье, адкуль паўстала рэлiгiя? Для выясняння гэтага пытанья да гэтага часу створана не адна, а цэлых дзесяткi розных гіпотэзаў: анімізм, магізм, прамагізм, тотэмізм, фройдізм, натурызм, нэанатурызм, соцыялягізм і т. д. Пералічаць іх тут усе і выясняць было-б лiшняю затратаю і часу і мейсца, бо большыя з іх як хутка з'явілася, так-жа хутка і з'яніклі.

Звычайна гіпотэзы зынікаюць у меру паглыблення навуковых досьледаў і награмаджэння пераконваючых навуковых даных. Сягодня пра-гісторыя, этналёгiя, археалёгiя і псыхалёгiя маюць даволi пераконваючыя даныя аб tym, што пачатак рэлiгiі супадае з пачаткам чалавека. Але гэткi пагляд вельмi недаспадобы марксістам ды іншым бязбожнікам, дзеля гэтага яны стараюцца знайсці за ўсякую цану нейкае такое выяснянне пачатку рэлiгiі, якое адфазвалаб-іхний бязбожнай ідэалёгi, або лепш кажучы стараюцца барапніцтва старую гіпотэзу створаную уканцы мiнулага стагодзьдзя.

Таму што цяпер найбольш актыўна выступаюць супраць рэлiгiі блiжэйшыя і далейшыя паслыядоўнікi Маркса, дык перш чым падаць выяснянне каталiцкiх вучоных аб пачатку рэлiгiі, разглянем у галоўных рысах тое, што кажучы у гэтай справе марксісты.

За часоў Маркса была толькi што з'явілася новая галiна навукi: этналёгiя — навука аб фармаваньнi і характеристы першбытных людзкiх пляменьняў. Так як і кожная маладая навука, падоб-

на і этналёгія спачатку мела празмерныя амбіцыі, маючы замала фактаў і яшчэ менш адпаведных глыбокіх нізіраньняў над імі. Тагачасныя этналёгі ўважалі, што быццам ёсьць некаторыя дзікія людзкія пляменыні пігмэяў, напр. Банту ў Афрыцы, Арунта ў Аўстраліі і Ўсе Андамандзкія пігмэі, якія ня маюць ніякае рэлігіі. Марксу гэткае цверджаньне было вельмі на руку і ён доўга ня думаючы, зрабіў з яго дыялектичны выснавак, а ягоныя пасълядоўнікі гэты выснавак далей разъвілі ў тым сэнсе, што быццам першапачаткава чалавек мусіў быць безрэлігійным і што рэлігія не належыць да істотных патрэбаў людзкое натуры, а зьявілася яна ў выніку пазнейшага разъвіцца чалавека, але быццам канчаткова чалавек зноў мае вярнуцца да безрэлігійнага стану. У гэтым цверджаньні памылка едзе на памылцы і памылкай паганяе.

Пазнейшыя і сапрауды навуковыя досьледы адназгодна запярэчылі існаваньне безрэлігійных пляменыні і ўва ўсіх, нават найбольш адсталых пляменыні, выяўлена рэлігія, хоць і з вельмі грубымі формамі. Багаты даказовы матэрыял адносна гэтае справы знайходзіцца ў творах В. Шмідта «Аб пачатках і эвалюцыі рэлігіі». Сучасныя досьледы прыносяць гэтых доказаў штограз больш і адначасна выяўляюць, чаму ў некаторых дзікіх пляменыні першыя досьледнікі не зауважылі рэлігія. Напрыклад пігмэі цэнтральнае Афрыкі, якія абажаюць бóstва Аньямбо, кажуць: «гэта бог няроб; ён, стварыўшы съвет, кудысьці адышоў і заняўся іншою працаю». Плямёны Банту кажуць: «Нцамбі нас пакінуў, дык нашто мы будзем ім займацца». Племя Бэрэрос выясняе занедбаныне культу да Бога інакш: «Ён добры, не такі, як духі, дык няма патрэбы Яго задобрываць». Падобныя пагляды можна знайсці і ў іншых на першы пагляд «безрэлігійных» пляменыні, але культ у іх ёсьць, толькі што перанесены на духаў і на тотемаў. Гэтае перанесеніе культу ёсьць вытворам пазнейшага рэлігійнага зняпаду.

Каб абмінуць гэтыя факты, бязбожніцкая пропаганда апошнім часам ужо не называе памінна бязрэлігійных пляменыні, а кладзе большы націск на тое, што гэта быццам «першапачатковыя людзі, як: пітэкантропос-малпалюд, сінантропос-кітайлюд і гайдэльбэрзец — былі напэўна безрэлігійныя». Памінаючы навейшыя даныя з прагісторыі, кожны сумленны чалавек можа і мусіць спытацца марксістаў: як можна рабіць так далёкасажная выснавуکі аб гэтых «людах», калі агулам само людзтва пітэкантрапа вельмі няпэўнае і калі да гэтага часу знайдзена ягоныя чатыры вельмі няпоўныя рэшткі чарапоў і некалькі костак з касцякі, зъмешаныя з косьцямі іншых жывёлаў? Яшчэ горш маецца справа з гайдэльбэрзцам, ад якога знайдзена ўся-

го толькі адну пашчэнку бяз ніякіх іншых дадаткаў. Што могуць сказаць гэтыя косьці аб безрэлігійнасці ці рэлігійнасці іхных уласнікаў?

Вось-жа самыя факты, на якіх апірае марксізм сваю гіпотэзу ёсьць і няпоўныя і непраудзвыя, дык якія могуць быць іхныя выснавуکі? Але ня толькі гэта ёсьць слабым мейсцам у іхній гіпотэзе; іхныя меркаваныя яшчэ слабейшыя і пярэчаць самі сабе на кожным кроку. Марксізм прыймае, што ўвесь съвет і людзі падлягаюць эвалюцыі; дык як-же з гэтага становішча можна паясьніць, што нейкія людзкія пляменыні маглі-б астасцца «на першапачаткавай безрэлігійнай ступені» з боку ад эвалюцыі? Калі-б такія пляменыні сапрауды існавалі яшчэ ў 19 стаг., дык з гледзішча марксізму іх трэба было-б уважаць ня дзікімі пляменыні, але найбольш разъвітымі людзьмі, якія дайшлі да канчаткове стадыі разъвіцца. Бо і сапрауды пляменыні з грубымі рэлігійнымі формамі, якіх калісці уважалі безрэлігійні, знойходзяцца ў канчатковай стадыі выміраньня, але ня дзякуючы сваёй высокай культурнасці, толькі з прычыны дэгэнэрацыі, якая знайшла свой выяў і ў згрубеніні рэлігійнага жыцця. Напрыклад племя Мінкопаў на Андаманскіх аброках у 1858 г. налічвала каля 5.000 чалавек, у 1911 толькі 1.317, а цяпер усяго 450. Племя Арунта ў Аўстраліі ўканцы мінулага стагодзьдзя мела каля 2.000 чалавек, а цяпер зусім на выміраньні. Досьледы над мовамі гэтых пляменыні і іхнымі грамадзкімі ладамі выяўляюць, што іхняя культура калісці мусіла быць шмат вышэйшаю, чым цяпер.

Але йдзэм да самага істотнага: што кажуць марксісты на пытаныне: адкуль, калі і як паўстала рэлігія? Маркс не ўсыстэмізаваў свайго пагляду ў гэтай справе, ён проста выступаў супраць рэлігіі, бо яна пярэчыла ягонай сацыяльнай тэорыі. Ён казаў: «Рэлігія — гэта стогн прыгнобленага стварэння». Уласцівы пагляд марксізму аб паўстаныні рэлігіі сформулаваў Ленін. Ён казаў: «Бясьсільле дзікара ў барацьбе з прыродай родзіцца веру ў Бога, чарцей ў цуды і пад.». На іншым мейсцы ён казаў карацей: «Страх стварыў багоў». Гэты адказ Леніна бязбожніцкая пропаганда паўтарае, як бяспрэную прауду, хоць у ім поўна недарэчнасця. Бо як-же можна гаварыць, што бясьсільле і страх родзіцца веру ў Бога, калі адначасна вышукваецца нейкіх дзікароў, якія мелі-б да навейшых часоў астасцца безрэлігійні, хоць яны сапрауды бясьсільныя супраць прыроды? Эўрапэйцы, а з імі іншыя культурныя народы даўно страдалі страх перад прыродай, нават ў шмат якіх выпадках апанавалі яе і часткава падпарядковалі сабе на службу, а міма гэтага ня толькі захавалі сваю рэлігійнасць, а наўт значна паглыбілі

яе. Жывёлы зусім бясьсельныя перад прыродою і маюць страх перед яе стыхіямі, але рэлігіі ія маюць, бо рэлігія съціла звязана з ідэяю надпрыроднае сілы, якое ня могуць вытворыць, ані страх, ані бясьсельле; наадварот страх вытворае паніку, якая так зьменшвае разумовыя здольнасці чалавека, што часам гаворыца аб жывёлінным страху. Страх у меншай ступені можа даць чалавеку штуршок звязвартца да Бога, «Як трывога, дык да Бога», але тут бачна, што перш, чым звязвартца Бога, трэба ведаць аб Яго існаваньні. Да таго найвыдатнейшыя вучоныя якія найлепш пазнаюць прыроду і знайходзяць спосабы яе апанаваньня, звычайна стаюцца тымбольш рэлігійнымі, чым дакладней пазнаюць прыроду. Да гэтага ўсяго можна яшчэ звязважыць, што сучасныя грамадзяне СССР зусім бясьсельныя супраць МВД (НКВД) і маюць вявымоўныя страх перад ягонымі агэнтамі, але не абажаюць яго; наадварот, гэты страх якраз абумоўлівае распаўсюджаньне бязбожніцтва ў СССР, адбираючы адвагу і магчымасць выявіць недарэчнасці бязбожнікае прапаганды.

Аб часе звязаньня рэлігіі марксісты кажуць: рэлігія звязвалася тады, калі ў чалавека да пэўнае ступені раззвіўся разум. У гэтым сказе ёсьць праўда, але так-жа толькі да пэўнае ступені, бо па-першае трэба было-б выясняніць: што гэта быў за чалавек з неразвітым разумам, а па-другое: трэба выясняніць, што выклікала раззвіцьцё разуму? На першае пытаньне хіба трэба было-б шукаць адказу ў спамінаных перш малпалюдах, а на другое пытаньне яны адказваюць так: «Розум стаў раззвівацца ў чалавека ў меру таго, як ён, у адрозненьне ад жывёлы, навучыўся актыўна ўзыдзейнічаць на прыроду і зъмяняць яе» (В. К. Никольский — Происхождение религии. Москва, 1949 г. с. 32). Дзіўна, як мог чалавек вучыцца раззвіваць разум, ня маючы настаўніка з больш раззвітым разумам? Гэта адно, а другое: калі паўстаньне рэлігіі звязана з раззвіцьцём разуму, дык як можна дапускаць, што пры далейшым раззвіцьці разуму рэлігія мела-б зынкнуць? Хіба наадварот! Бабры ад пачатку свайго існаваньня ўмеюць актыўна ўзыдзейнічаць на прыроду, будаваць гаши на рэках, тварыцы вазёры, будаваць сабе хаткі, чаго ня ўмеюць некаторыя пляменьні пігмэяў, і міма гэтага ўсяго «розум» баброў не раззвіваецца і рэлігія яны ня маюць.

Далей Маркс, а за ім усе ягоныя пасыльядоўнікі, цівардзілі, што рэлігія падтрымоўваецца эксплаататарамі. Гэта так-жа няправда, бо напрыклад хрысьціянства пачало раззвівацца ў эксплаатаваных клясах, а эксплаататары замест падтрыманьня яго крывава прасльедавалі. Потым у XVIII веку найбольшую бязбожную пропаганду вяла група французскіх энцыклопэдыстай, якія ўсе былі выхадцамі з клясы буржуяў, вось-жка

эксплаататараў. Ды агулам тылічна эксплаататарская сістэма — капіталізм у сваёй сутнасці ёсьць наскрэбъ бязбожнай сістэмай, тады калі згодна з марксізмам яна мусіла-б быць рэлігійнай.

Марксізм праракуе, што зынішчыўшы клясы, а тым самым і эксплаатацию, рэлігія павінна зынінунець. І гэта няправда, бо ў XVII стаг. на абшары езуіцкае місіі ў Парагваі было створана сапраўды бясклясавае грамадзтва і гэта выклікала прыгожы росквіт рэлігійнага жыцця ды сталася сольлю ў ваччу якраз для гішпанскіх эксплаататараў, якія не пашкадавалі стараньняў, каб зынішчыць гэтыя прыгожы твор. А з другога боку сучасная бальшавіцкая пропаганда галосіц усюды, што ў СССР ужо зыліквідаваны клясы і тым самым «зыліквідаваны сацыяльныя карэнныі, якія родзяць і кормяць рэлігію», аднак ня гледзячы на гэта яны-ж мусіць прызнацца, што ў СССР яшчэ ёсьць нямала людзей, якія канчатковая ня вызваліліся ад рэлігійных перасудаў і забабонаў. Рэлігія трывока прычэпная і жывучая, яна далей існуе, як перажытак мінулага» (Больш. Сов. Энциклопедия, Москва 1950, т. 3. с. 353). Вось-жя ясна, што нешта нясправна ў марксіцка-ленінскай тэорыі аб паўстанні рэлігії, бо як можа нешта існаваць пазбаўленае свайго карэння? Мусіць гэтыя карэнныі шмат глыбейшыя, як сацыяльныя адносіны, бо якіх толькі сацыяльных зыменаў не перажывала людзтва за час свайго існаваньня, а рэлігія, як існавала ад вякоў, так і цяпер існуе! Яе карані не дасягальныя для ніякае людзкое сілы.

Тут коратка разгледжана толькі адну з бязбожных гіпотэзаў штода паходжаньня рэлігіі, якая цяпер найболыш пропагуецца. У іншых падобных гіпотэзах ёсьць яшчэ больш супяречнасці і няправды, дык каб дарэмна не расцягнаць і так вялікага артыкулу, з'вернемся да патгяду сапраўдных вучоных, што яны кажуць аб паходжанні рэлігіі?

Рэлігія ня ёсьць вынікам нікага доўгага раззвіція чалавека. Ад калі чалавек ёсьць чалавекам, ад тады ён ёсьць рэлігійна істотаю. Найглыбейшыя і сапраўдныя карані рэлігіі знайходзяцца ў той праўдзе, што існуе Бог, Які творачы людzkую душу, даў ёй нязынішчальнае імкненне да пазнаньня Стварыцеля і любові да Яго. Ад Бога чалавек атрымаў здольнасць пазнаваньня сьвету і ўспрыманьня вышэйших ідэяў; дзякуючы гэтым здольнасцям, чалавек пазнае Бога праз акружнюю прыроду і адчувае Яго голас у сваім сумленні, а паглыбляе гэтае пазнаньне дзякуючы надпрыроднаму аб'яўленню, якое даваў Бог праз выбраных людзей-прапрокоў. Адначасна з пазнаньнем Бога ствараенца культ для Яго; значыць рэлігія ёсьць так старая, як самое людзтва. Дзеля гэтага нельга

гаварыць аб асноўніках рэлігіяў у дакладным значэнні гэтага слова, бо тэктіх людзей, асноўнікай рэлігіяў, ня было, а былі толькі людзі, якія ў некаторым сэнсе афармлялі рэлігіі.

Хрыстос у адрозненіне ад іншых даў абсалютную, або інакш кажучы, канчатковую форму рэлігіі ў хрысьціянстве, але Ён быў Богачалавекам.

У свой мінуўшчыне яшчэ перад Хрыстом адзін з слаўных рымскіх дзеячоў і філязофаў Цыцэрон (104-43) казаў: «Ёсьць народы, якія ня маюць гарадоў, умацаваньняў, мураў, але ня маютака народу на ўсім съвеце, які-б ня меў рэлігіі». Сучасны стан науки асабліва прагісторыі, этналёгіі і археалёгіі адназгодна падтвярджаюць гэтую думку і даюць нязьбітыя доказы аб рэлігійнасці найстарэйших людзей.

На кангрэсе нямецкіх прагісторыкаў у Майнці, які адбыўся ў 1950 г. былі паданыя да ведама матэрыялы з раскопкаў у Сан Гален (Швайцарыя), дзе знайдзена магілы найстарэйших людзей у Эўропе, а ў магілах знайдзена ахвярныя судзіны і прылады культуры. Адкрыцці з іншых мейсцаў Эўропы і Афрыкі так-жа сьцвердзілі, што людзі ледавіковага пэрыяду верылі ў аднаго Бога і аддавалі Яму пашану. Значыць найстарэйшая людзі ня толькі мелі рэлігію, але гэтая рэлігія была монотэістычная (аднабожная).

Паганства з сваім многабствам з'явілася значна пазней у выніку рэлігійнага заняпаду, аб якім можна знайсці съведчаньні нават у Бібліі, дзе гаворыцца аб сусъветным патофе і пакараньні Садомы і Гаморы. Аднак ніякі ўпадак не пазбаўляе чалавека ягонага чалавецтва, ня зьнішчае сумлення, якое ніколі ня супакойваеца не асягнуўшы свае канчатковыя мэты — Бога.

Ужо той сам факт, што бязбожнікі ніколі ня могуць супакоіцца з сваею прапагандою і бязстанку шукаюць розных новых доказаў для заспакаення свайго сумлення, съведчыць супраць бязбожніцкае пропаганды, бо з няіснующымі речамі нельга змагацца. Калісці Каін, забіўши свайго брата Авеля, уцякаў ад Бога; падобна і бязбожнікі, якія ў часе рэвалюцыі і цяпер нішчачы мільёны нявінных ахвяраў, стараюцца ўцячы ад Божага суду і заглушкиць голас свайго сумлення бязбожнаю пропагандою. Слушна аднак кожа ведамы этналёг Ван дэр Леэув: «Чалавек, які ня хоча быць рэлігійным, праз гэтую самую волю стаецца ім. Ён можа ўцякаць ад Бога, але ня мае магчымасці ад Яго выкруціцца».

Хто летам ня бачыў муҳаў на ваконных шыбах?! Мухі ня бачаць шкла, б'юцца і таўкуцца аб яго цэлымі днямі, стараючыся вылецець на двор. Для іх шкло стаецца нябачнаю перашкоду, якую яны адчуваюць, але ня могуць і ня умеюць з ёю пагадзіцца. Падобна і бязбожнікі з сваею пропагандою, яны раз-у-раз напатыкаюцца на нябачныя перашкоды, адчуваюць бясцільнасць сваіх доказаў, але пачынаюць паўтараць іх нанова, каб перашкодзіць сваёй души ў яе імкненіні да свайго Стварыцеля.

Паколькі чалавек ёсьць чалавекам, патолькі ён ёсьць рэлігійнаю істотаю, бо карэнныні рэлігії ўложены Богам у душу чалавека адначасна з іншымі людзкімі асаблівасцямі. Так як з усіх істотаў на зямлі толькі чалавек мае разум і волю, так сама толькі чалавек мае рэлігію. Дык найбольш разумна і палюдзку для чалавека не ўцякаць ад Бога, ня цурацца рэлігіі, але паглыбляць яе згодна з Божаю воляю.

а. Лазар.

Кіеўская Мітраполія у другой палавіне XVIII стаг.

(Працяг 2)

Уладзімерская і Берасцейская епархія.

Абедзьве названыя епархіі славынія дзеля іхняга біскупа Гіпакія Пацея і дзеля самога Берасця, дзе ў каstryчніку 1596 г. было авшвешчана злучэніне Беларускае Усходняе Царквы з Рымам. Аб абедзьвех гэтых епархіях ёсьць вартасныя і шікавыя дакументы, нікім з гісторыкаў да гэтага часу ня выкарыстаныя. Адным з іх ёсьць г. зв. «Нясудовая інфармацыя», напісаная ў 1756 г. на жаданьне Рымскага Кангрэгациі «Для Пропаганды Веры», каторая ў той час з даручэннем Свяцяшага Айца кіравала Беларускай Каталіцкай Царквою ўсходняга абраду. Цяпер знайходзіцца гэтая «Інфармацыя» ў архіве ўспомненага

Кангрэгациі. (1) Беспасрэднаю прычанай паўстання «Нясудовае Інфармацыі» былі непараўменыні між параҳамі і іхным біскупам Тэофілем Годэбскім († 1755). (2). Царкоўнае следзтва ў гэтай справе вялося пасля съмерці біскупа генэральным афіцыялам луцкім Людовікам дэ Ріанкор біскупам Полё-Птолеміданскім.

1) «Informatio Extrajudicialis ex mandato Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, vigore porrectorum ad Sanctissimum Dominum nostrum per parochos contra Rev-mum Dominium Episcopum Vladimirensem ac Brestensem in anno 1756 inchoata». Arch. Prop. F., Udienze di Nostro Signore an. 1755-59, t. 8, ff. 270-278 v.

2) Podręczna Enc. Kościelna, t. 13-14, Warszawa 1907, 212-213.

Другім дакументам ёсьць заява святароў Берасцейскага епархіі з дня 22 красавіка 1780 г., зложеная на рукі Апостальскага Нунцыя I. A. Архетті. Яна знайходзіцца ў Ватыканскім Архіве. (3).

З успомненых вышэй дакументаў, мы даведаемся лік дэканатаў і балышыню параахвіяў з іхнімі параахамі ў абедзьвех епархіях.

Уладзімерская епархія налічвала ў тым часе 8 дэканатаў, якія абымалі 196 параахвіяў (у дакуманце пайменна пералічаны толькі 133), Берасцейская епархія мела 10 дэканатаў, якія абымалі 257 параахвіяў (у дакуманце пайменна названы 251). Гэта нам паказвае, што пад юрысдикцыяй Уладзімерскага біскупа ў другой палавіне XVIII стаг. разам знаходзілася 18 дэканатаў, якія абымалі 453 параахвіяў.

Вялічыня дэканатаў была даволі розная, лік параахвіяў у іх хістаўся ад 14 да 43. У Уладзімерскай епархіі яны былі разъмеркавы гэтак: Уладзімерскі дэканат 38, Парэцкі 14, Кіселіцкі 22, Тужынскі 14, Торожыцкі 31, Локацкі 14, Коўзельскі не падаецца лік, Камень-Кашырскі не падаецца лік — разам 133 параахвіяў. Але пры канцы «Нясудовае Інфармацыі» гаворыцца што епархія налічвае 196 параахвіяў, значыць 63 параахвія павінны былі належаць да Коўзельскага і Камень-Кашырскага дэканатаў. Гэтыя лікавыя даныя падтвярджае так-жа I. A. Савіцкі Уладзімерскі афіцыял у сваім лісце да Апостальскага Нунцыя з дня 15 кастрычніка 1781 г., катораму пісаў: «Уладзімерская епархія маленъкая, параахвільных цэркваў налічвае толькі 200...» (4).

У Берасцейской епархіі былі такія дэканаты: Бельскі 21, Берасцейскі 43, Бела (Падляскі) 25, Пружанскі 18, Кобрынскі 27, Уладаўскі 21, Палескі 19, Драгічынскі 21, Каменецкі 36, Мельніцкі каля 20 — разам 251 параахвія, але пры канцы дакументу падаецца лік параахвіяў 257 (5). Да якіх дэканатаў трэба было-б даличыць 6 параахвіяў, ня зусім ясна, праўдападобна да Мельніцкага.

Паданы вышэй лік параахвіяў для абедзьвех епархіяў: 453, вельмі розыніца ад таго, які ў 1664 г. падаваў Холмскі біскуп Якуб Суша, а перад ім ў 1647 г. якісці ананімны аўтар. Першы з іх цвярдзіў, што Уладзімерская епархія мае найменш 1.000 параахаў, а другі пісаў у Рым інфармуючы, што яна мае больш, чым 1.000 цэркваў (6).

З іхнімі цверджанынямі нельга згадзіцца, хутчэй трэба прызнаць, што яны, калі пісалі свае

3) Vatykanski Archiu, Nunz. di Vars., t. 147, f. 613 v.

4) ibid. f. 62.

5) Informatio Extrajudicialis, Arch. Prop. F., Udi- enze di Nostro Signore an. 1755-59, t. 8, f. 278 v.

6) Praszko, De Ecclesia Catholica Ruthena, Ro- mae 1944, 12.

справаздачы, ня мелі дакладных дадзеных аб ста-не Уладзімерскае епархії. Бо-ж нельга пагадзіцца з думкай, што ў XVII стаг. успоменая епархія на-лічвала ўдвойчы больш паraphvіяў, чым у XVIII стаг., гэта было-б гісторычна недарэчнасцю.

Паводле «Нясудовае Інфармацыі» усе дахо-ды Уладзімерска-Берасцейскага біскупа ў год да-ходзілі да 6.000 рымскіх фунтаў, што прыблізна адказвала-б тысячы сучасных ангельскіх фунтаў.

Луцкая епархія.

Гэтая епархія толькі на пачатку XVIII стаг. прылучылася да Каталіцкага Царквы, калі яе па-сад займаў біскуп Дыянізі Жабокрыцкі. Луцкія ўладыкі ад XVI в. мелі яшчэ тытулярную Астрож-скую епархію і самі мелі тытул Экзарха. Экзарх — слова грэцкае. У даслоўным тлумачэнні яно азначае ўладар. Звычайна экзарх быў галавою незалежнае Царквы. Назначаўся ён Канстантыно-польскім Патрыярхам, або Папаю, залежна ад таго, ці даная Царква была праваслаўнаю, ці каталіц-каю. Першым Экзархам для Беларусі і Украіны быў біскуп Кірыла Тэрлецкі, каторага назначыў канстантынопольскі патрыярх Ерэмія II, 11 жніў-ня 1589 г. (7). Быў ён у той час заступнікам Патрыярха і меў права на толькі ўгляду на спра-вы беларуска-украінскага епіскапату, але так-жа мог судзіць і караць. Потым аднак гэтая тод-насць сталася выключна тытулярным упрыго-жаннем луцкіх біскупаў, каторыя, падобна як і ўсе іншыя уніяцкія ўладыкі, залежалі ад Кіеў-скага Мітропаліта.

У 1772 г. часць луцкага епархіі адыйшла да Аўстрыі. Перад гэтым годам яна налічвала каля 1.300 параахвіяў, з якіх 200 адыйшло да Аўстрыі, аднак праўна аж да 1783 г. яны на-лежалі да юрысдикцыі Луцкага біскупа, пра-зы-ваючага ў Рэчыпаспалітай. Пасыль за тых параах-вій ў Аўстрыі ўзынікла спрэчка паміж Львоўскім біскупам П. Белянскім і Луцкім біскупам Ц. Стэнкім. Спрэчы палажыў канец дэкрэт съве-цкае ўлады ў 1785 г., ў сілу якога Львоўскі біс-куп павінен быў узяць спрэчныя параахвія пад сваю юрысдикцыю. Гэта было на руку ня толь-кі Львоўскаму біскупу, але і аўстрыйскай палі-тыцы, каторая адкідала ўсякае умешваньне ў царкоўныя спраvy біскупаў, пра-зы-ваючых у Польшчы. (8).

З кананічных допытаў, праведзеных ў 1784 г. у сувязі з назначэннем на Луцкага біскупа а. М. Стадніцкага, даведаемся, што ў тым часе ані ў Луцку, ані ў Астрозе ня было біскупскага палацу, замяніў яго нейкі дзеравянны, але даво-

7) G. Hofmann, Wiedervereinigung der Ruthenen, Orientalia Christiana, t. III-2 (1925) 139, nota 3.

8) Arch. Prop. F., Scritt. Rif. C. G., t. 865, ff. 24, 28. Vatykanski Arch. Nunz. di Vars., t. 149, ff. 59, 57,

лі выгадны дом у Жабчы і ў Розішчах. Гадавы даход біскупа раўняўся 20.000 польскіх флёрэнай, што адказала-б прыблізна 9 тысяч сучасных ангельскіх фунтаў. (9).

Холмская епархія.

Пасьля першага падзелу Рэчыпаспалітае гэтая епархія, падобна як іншыя, вельмі зъменшылася. У 1785 г., калі Хведар Ростоцкі абымаў ейны біскупскі пасад, налічвалася ў ёй үсяго 162 параходвільныя цэрквы. Усіх даходаў на было больш, як 900 польскіх флёрэнай, а расходы сягали 800 флёрэнай, дык самому біскупу аставалася үсяго 100 фл. на цэлы год (10).

Як жылося ў той час холмскім біскупам? Аб гэтым мала што ведама. Да нас дайшлі лісты яе двух слáўных біскупаў: успамінанага ўжо Хведара Ростоцкага і Максімільяна Рылы, але іхны зъмест вельмі нязгодны між сабою.

Рыло пісаў да Калеппі ў Рым дnia 21 лістапада 1779 г.: «Найшчасльвейшая, хаяці і найбяднейшая ёсьць мая Холмская епархія...» (11).

Наадварот Хведар Ростоцкі, ён незадаволены з сітуацыі ў сваёй епархіі, а прычына гэтага: бяднота, бо найбольш даходныя землі адышлі да Аўстрый. Жаліўся аб гэтым дnia 15 сінегля 1786 г. і 4 лютага 1787 г. Апостальскаму Нунцию. (12).

9) Arch. Prop. F. Scritt. Rif. C. G., t. 865, ff. 23v-24.

10) Vatykanski Arch., Nunz. di Vars., t. 149, ff. 90-99v.

11) Arch. Prop. F., Scritt. Rif. Cogr., t. 14, f. 39.

12) Vatykanski Arch., Nunz. di Vars., t. 149, ff. 426-429.

У Холме быў катэдральны сабор у чэсьць Нараджэннія Багародзіцы, вымураваны ён быў з паленае цэглы ў прыгожым стылі, але звонку вымагаў рамонту. Ля сабору быў біскупскі дом, але таксама падупаўшы.

У Холме была так-жа сэмінарыя, дзе ў 1785 г. жыло і вучылася 10 сэмінарыстаў. (13).

Тут варта зацеміць, што аб Холмскай епархіі ёсьць вельмі мала навуковых працаў, а і тыя, што ўжо напісаныя, не заўсёды заслугоўваюць на поўны давер.

Пінская епархія.

Нажаль аб гэтай епархіі нам нічога не ўдалося знайсці ці то ў архівах, ці ў навуковых працах, што адносілася-б да яе стану ў другой палаўніне XVIII стаг. Паўторым толькі тое, што падае а. Прашко. (14).

Паводле дадзеных, якія ён змог знайсці адносна XVII стаг., Пінская епархія налічвала ў 1647 г. найменш 500 цэркваў. Гэтак было перад казацкімі войнамі, але пасьля іх у 1664 г. біскуп Суша падаваў лік усіх сівятароў толькі 100 чалавек. Гэта съведчыла-б аб тым, як была зънішчана епархія ў часе гэтых войнай.

Маючы на ўвазе вышэй сказанае можна зарызыкаваць цверджаныне, што ў другой палаўніне XVIII стаг. Пінская епархія магла залячыць ваенныя раны і разрасціся да якіх 1.000 католіцкіх параходвіяў усх. абраду.

а. Ч. Сіповіч.

13) ibid. ff. 96, 99 v.

14) Praszko, De Ecclesia Ruthena Catholica, Romaе 1944, 12.

(Далей будзе)

Выдатны юбілей

25-годзьдзе архіпастырства Я. Э. Балеслава Слосканса.

Сёлета 10-га траўня споўнілася 25 гадоў архіпастырскае працы Я. Э. Балеслава Слосканса тытулярнага біск. Цільлійскага Апостальскага Адміністратара Менскага і Магілёўскага. Азначаючы гэты выдатны юбілей варта прыпомніць хоць галоўныя мамэнты з цяжкага і цярністага жыццёвага шляху Юбілята.

Я. Э. Балеслав Слосканс па нацыянальнасці латыш, радзіўся ён 7 жніўня 1893 г. у Стэрнянах пад Рэжыцай у небагатай сялянскай сям'і. Духоўную асьвету атрымаў у Каталіцкай Духоўнай Акадэміі ў Пецярбурзе, у якую ўступіў 1911 г. Святарскія сівячаныні атрымаў напярэдадні расейскае рэвалюцыі 21.1.1917 г. Малады духоўны адразу пасьля сівячанья займаў розныя адказныя становішчы ў Магілёўскай Мітраполії

і ўсюды азначаўся шчыраю душпастырскаю працу і тактам — гэтым звярненнем на сябе ўвагу духоўных уладаў. Калі ў 1926 г. Апостольскі Пасад, не зважаючы на вялікую рызыкі, наважыўся нанава ўстанавіць, зынічаную бальшавікамі, епархію Каталіцкае Царквы ў СССР, дык між іншымі кандыдатамі на біскупаў, быў назначаны так-жа а. Слосканс. Тады якраз Апостольскі Пасад атрымаў дазвол выслаць свою місію ў СССР на чале з Я. Э. д'Эрбіні, каторы 10-га траўня ўдэяліў Я. Э. Слоскансу біскупскія сівячаныні, як тытулярнаму біскупу Цільлійскаму. Таго-ж 1926 г. 13 жніўня Я. Э. Слосканс назначаецца Апостольскім Адміністратарам Магілёўскага Мітраполіі і Менскага суфраганіі. Але нядоўга ён змог кіраваць даверанаю сабе мітраполію; не-

калькі дзён пасцяля прыезду ў Магілёў тагачасныя агэнты ГПУ яго арыштавалі пад звычайным трафарэтным закідам шпіянажу і бяз суду прыгворваюць яго самі на 3 гады катаржнае працы на Салавецкіх абточках.

У тым часе на Салоўках было некалькі дзясяткаў каталіцкіх сьвятароў, для іх Я. Э. Слосканс стаўся сапраўдным духоўным айцом і жывым прыкладам вытрываласыці і цярпеніня. Ён згуртаваў іх каля сябе ў неафіцыяльны гурток саматомачы ў шчырым хрысьціянскім духу і супольнымі сіламі, яны маглі тайна адпраўляць Службу Божую.

Адбыўшы тры гады катаргі на Салоўках, восеньню 1930 г. ён вярнуўся ў Магілёў, каб зноў заняцца душпастырскай працой між сваіх вернікаў. Але дастоўна 10 дзён пасцяля прыезду, яго зноў атрыштавалі і саслалі ў Сібір. Падарожжа на засланыне прышлося адбываць этапамі, дзеяля гэтага толькі ў сакавіку 1931 г. ён прыбыў у Енісейск. Адгэтуль пасцяля двух месяцаў яго пераводзяць у Старо-Юруханск, а на новы 1932 год у Краснаярск. Там ён мусіў сам знайсці спосаб пражыцця, пераважна займаючыся рыбалоўствам, паводле прыкладу апосталаў.

У Краснаярску давялося «гасціцаваць» у турме роўна адзін год, а на пачатку студзеня 1933 г. яму абвесцілі, што мае быць перавезены ў Москву. Гэтае падарожжа албыў чыгункаю. Прабыўшы тыдзень у Маскоўскай турме, дня 20 студзеня яго паклікалі на суд, дзе на вялікую неспадзеванку Я. Э. Слосканса чакаў пасол латвійскага ўраду, які паведаміў яму, што дзяякуючы стараныям латвійскага ўраду і Апостальскага Пасаду савецкі ўрад згадзіўся выменіць яго на аднаго камуніста і дзеяля гэтага ўжо заўтра можа выехаць у Рыгу. Не адразу згадзіўся ён прыняць гэту радасную прапанову, кажучы, што мае авалязак съцерагчы даручаную сабе паству і калі цяпер разлучаны ад яе турэмнымі кратамі, дык усё-ж вернікі ведаюць, што іхны архіпастыр іх не пакінуў і за іх цярпіць і моліцца. На гэтую ўвагу пасол выясняў, што воля Свяцейшага Айца ёсьць такая, каб скарыстаць змагчымасці выйсці з турмы і паспяшыць прыехаць у Рым. Воля Вярхоўнага Архіпастыра

была выканана і праз два дні Я. Э. Слосканс быў ў Рызе, а 30 сакавіка таго-ж 1933 г. ён быў урачыста вітаны ў Рыме. Узрушаюча была сцэна прывітання з Свяцейшым Айцом. У Рыме Я. Э. Слосканс праўбы некалькі месяцаў. Дня 5 красавіка ён атрымаў высокое адзначэнне Асистэнта Папскага Трону. З Рыму ён робіць невялікае падарожжа па Зах. Эўропе і вяртаецца ў Рыгу, дзе праўбы аж да 1944 г., працуючы ў Сэмінарыі і Універсітэце.

Характэрна, што ў часе нямецкае акупацыі гітлераўскія ўлады рабілі Я. Э. Слоскансу ўсякія перашкоды, каб унемагчыць выконваньне архіпастырскіх абавязкаў на Беларусі.

Знайшоўшыся на эміграцыі, Я. Э. Слосканс памагаў, колькі мог, беларусам. У 1947 г. яго дэлегаваў Апостальскі Пасад візітаваць беларускія асяродкі ў Францыі, Бельгіі і Нямеччыне; яго ўсюды радасна віталі беларусы бяз розніцы веравызнання і гэтае спатканье пакінула ўва ўсіх съветлья ўспаміны. Ягоныя бацькаўскія турботы нямала прычыніліся да таго, што беларуска справа зацікаўліся больш ня толькі ў рэлігійных, але і дзяржаўных кругах вольнага свету.

Адзін з найбольшых сучасных беларускіх студэнцікіх цэнтраў — Лювэн ці не ў найбольшай ступені заўдзячае сваё існаванне Я. Э. Слоскансу, таму і ягоны юбілей ушанавалі сёлета 29 траўня беларускія студэнты ў Лювэні ўрачыстаю акаадэміяю. (Весту аб гэтым гл. у хроніцы).

Ч. Праневіч.

АД РЭДАКЦЫІ.

Азначаючы гэты выдатны юбілей, мы ня можам забыцца, што сёньня на бацькаўшчыне пустую каталіцкі мітрапалічны пасад і ўсе біскупскія пасады. Але мы моцна верым, што вернікі штолня шлюць да Бога шчырыя малітвы і просьбы, каб хутчэй спаткацца з сваім архіпастырам; усёй душой далучаемся да гэтых малітваў, каб Госпад Бог хутка ўладзіў паварат Я. Э. Балеслава Слосканса да даручанага яму паству і даў сілу і моц працаваць там даўжэйшыя і шчаслівія гады.

Рэдакцыя «Божым Шляхам».

НЕ НА ТЭМУ

А. М. — добрай матцы. Аўтар.

«Пішы верш на «Дзень Маткі» — гэта лёгка скажаць,

Ня ўглыбіўшыся ў сэнс тэй задачы.

«Чаму не? Напішу!» — лёгка то-ж адказаць,
Але выканаць — гэта штось значыць...

Праўда, верш грымзануць можа кожны бадай,
Нават так на «раз-два», на калене.

Столькі тэмаў, прычын — дабірай, выбірай;

Глянь навокалі і знайдзеш натхненіне.

Бэзам кадзіць вясна, неба рдзіцца ад зор,

Закаханыя туляцца паркі
А ім «veni» пяець салаўёў стройны хор —
Вось ідэльля, штось як-бы з Пэтрапкі.

Успомні буру вайны, што прайшла над зямлёй
Валеяняй, шалёнай завеяй;
Ёй на сустрач на волаце-танку гэрай —
Эпос годны сапраўды Туртэя!

Магу лёгка пісаць пра палярных зор съвет,
Ці пра гоман усходніх гарэмашу:
Словы нізіш, як пэрлы, з рымаў вяжаш букет,
Але-ж гэта ўсё не на тэму...

А калі я пачаў, штось на сёньня пісаць,
Сум бязьмежны здушы мае грудзі...
Прыкра мне і прабачце, што мушу сказаць,
Але вершу на тэму ня будзе.

Бо якога-ж разъмеру, якіх рымаў і слоў,
Якіх можна ужыць параданьняу,
Каб магчы апісаць безгранічну любоў,
Бязпрыкладнасць ахвяр і адданьня —

Души матчынай зьмест, гэту съятасць, наш
скарб,
Што нас жывішь, нас грэе, нам съвеціць?
Гэткіх слоў, такіх тонаў і лініяў, хварб
'Шчэ ніхто не стварыў на ўсім съвеце.

Нёбы каменны боль, абразы «Піета»,
Верш Есеніна — здолны зварушыць;
Аднак гэтыя творы пяра, далата,
Хоць іх вычулі чуляя души,

Не гавораць нам так, як вачыма души
Бачым мы: у далёкай там хаце
Над калыскай дзіяці ў паўночнай глушки,
Як трывожна схіляецца маці...

Мо' хто з нас ў лябірынце чужацкіх дарог
Адзінокі цяжар жыцця цягнець,
Зынемате душой і ня чуе ўжо ног,
Бо іх сэрцаў людзкіх крамень раніць.

Матка там, у зямлі — каму-ж выкажа ён
у весь свой жаль, які ў ім накапіўся?
Што ня споўніўся матчын улюблены сон,
Што ён з шчасцем ў жыцці ня зджузыўся.

Хіба ў цёмную ноц, у ціш, што можна пачуць,
Як у вечнасці кануць мінуты,
Як нам сэрца кару чэрві болі грызуць
І бушуе ў души агонь люты —

Тады ён адзінок між глухіх, нямых съцен,
Што ня зрадзяць яго прад таўпою,
Да падушкі прынаў, як да маткі кален,
Журбу выплача горкай съязою.

Будуць ведаць аб тым: душа маткі і Бог,
Бо ня трэба, каб ведалі людзі...
І цяпер вам вядома, чаму я ня мог...
Дзеля гэтага вершу ня будзе...

П. Сыч.

Лёндан, 27.5.1951. «Дзень Маткі».

Замест вянка на магілу Андрэя Зязюлі

Сёлета ў студзені мінула 30 гадоў ад дня
съмерці паэта і грамадзкага дзеяча кс. Аляксандра
Астрамовіча, шырока ведамага пад псеўдонімам
Андрэя Зязюлі. Ад ягонае съветлае постаці
вее такою шчыраю і моцнаю любоў да баць-
каўшчыны, народу і Бога, што ніякі магільны пыл
ня можа съцміць яе ў нашай памяці. Даўно змоў-
клі ягоныя вусны, але заўсёды будуць прамаў-
ляць да нас ягоныя думкі праз ягоныя вершы, у
якія паэт улажыў у весь жар свайго патрыятыч-
нага і пабожнага сэрца.

Радзіўся Аляксандар Астрамовіч дня 26-XI-
1878 г. у в. Новасады. Ашмянскага пав. у ся-
лянскай сям'і. Пачатковую асьвету ён атрымаў
у Ашмянскай паветавай школе. Далейшая навука
для яго, беднага беларускага сялянскага сына,
была амаль немагчыма, бо гэта быў час жорст-
кага расейскага прасльеду ўсяго беларускага. Але
у сваім моцным жаданні здабыць асьвету і слу-
жыць народу Астрамовіч ня спыняеца перад
ніякамі перашкодамі. Для бедных сялянскіх дзея-
ці тады была бадай што адзіная магчымасць
здабыць асьвету ў духоўным кірунку і ён гэ-
ту магчымасць выкарыстоўвае. Праўда і тут

былі для беларусаў вялікія перашкоды, бо амаль
усе кіруючыя становішчы ў Каталіцкай Царкве
на Беларусі знайходзіліся ў польскіх руках, дык
ня дзіва, што польскія духоўнікі ў Вільні, да якіх
Астрамовіч звярнуўся з сваей просьбай, даве-
даўшыся, што ён съведамы беларус, ставілі яму
вялікія перашкоды пры ўступленні ў Духоўную
Сэмінарью. Але Астрамовіч належала да тых лю-
дзей, якія не зняверваюцца нават перад най-
большымі цяжкасцямі, ён адважна йшоў да раз-
абранае мэты. Кажуць, што «адважным Бог па-
магае», дык вось і Астрамовіч ў 1905 г. уступае
у Духоўную Сэмінарью ў Пецярбурзе.

У тагачасных Пецярбурзе ўжо існаваў гур-
ток съведамых беларусаў. Душою і галоўным арг-
анізаторам гэнага гуртка быў праф. Браніслаў
Эпімах-Шыпілла, доўгагодні выкладчык у Ката-
ліцкай Духоўнай Акадэміі. Малады Астрамовіч
хутка знайходзіць контакт з старэйшымі белару-
самі і, падбадзёраны імі, разгортае нацыяналь-
на-усъведамляючу працу між сваіх сяброў сэ-
мінарыстаў і арганізуе беларускую сэкцыю ў
казнадзейскім гуртку. Шырокая і плённая дзея-
насць Астрамовіча была вельмі недаспадобы па-

лякам і дзеля гэтага пры заканчэнні Сэмінары яны рабілі паважныя перашкоды, каб не дапусьціць яго да съвтарства. Але іхня інтрыгі былі вельмі відавочныя і закіды беспадстаўныя — Астрамовіч атрымаў съвтарскія съвячаныні ў 1910 г. Цяпер з тых-жі інтрыганцкіх кругоў роўбяцца стараньні, каб кс. Астрамовіча не дапусьціць на Беларусь; праектуюць выслаць яго на душпастырства аж у Камчатку, але між епархай знайходзяцца людзі, якія і гэтым разам ударэмніваюць інтрыгі і кс. Астрамовіч у лютым 1911 г. прыезджае на родную Беларусь.

Хоць і ў далейшым маладому духоўнаму сыплющуца пад ногі пёрашкоды з усіх бакоў, але яны ня ў сілах спыніць ягонае дзейнасці; побач чыста душпастырскае працы ён разгортае шырокую беларускую грамадзкую дзейнасць. За гэта яго часта пераносіць з паraphвій ў паraphвію і роўбяць усёмагчымае, каб спараліжаваць ягоную дзейнасць, але на злонамі інтрыгантам, у змаганыні з гэтымі перашкодамі гартуеца дух і вытрываласяць кс. Астрамовіч, ягона дзейнасць і творчасць разъвіваецца і толькі перадчасная смерць 17 студзеня 1921 г. спыніла яе.

Шчыра любоў кс. Астрамовіч сваю бацькаўшчыну і гэтую любоў ён выяўляў і словам, і чынам, і прышчэпліваў яе іншым. Так аб гэтым кажа ён у вершы «Пасвята»:

Любы мне куток радзімы,
Беларусь съвятая:
Тут радзіліся, раслі мы,
Усё тут нас вітае.

Люба родная гаворка,
Душам нашым съвіта,
З ёй, ці соладка, ці горка,
Мы жывём і квіта.

Любы родныя апраткі,
Норавы і звычка,
Песьні, казкі і загадкі
Люб народ мужыцкі.

Б Е Л А Р У С Ъ .

Ёсць слоўца цэннае усімі знамяніта,
Што вымаўляеца з паshanай дзіцянём,
У якім паняцце бацькаўшчыны скрыта, —
То Беларусь, то край, дзе мы здаўна жывём.

Старонка мілая, Ты многімі забыта,
Шмат сьпіць сыноў тваіх адвечным сном!
Зямелка родная, съязьмі і потам злыта,
Мы да жыцця з табою зноў уваскрасём.

Хоць знайдзеца ў табе выродны валакіта,
Катораму твая не да спадобы съвіта,
І не адзін прадасцьць цябе Іскрыёт,

Вось гарджуся гэтым родам,
Не хачу другога,
Бо ён злучаны з народам
Краю дарагога.

Дык паслухай-жа, браточак,
Гэтакай вось рады:
Палюбі ты свой куточак,
Мову, строй, абрацы.

У іншых вершах, ён выказвае яшчэ выразней сваю прывязанасць да ўсяго роднага і пагарду тым, якія стараюцца вынарадаўляць беларусаў рознымі абяцанкамі. (Гл. верш «Ніколі»).

Час дзейнасці кс. Астрамовіча быў часам буджэння беларускае нацыянальнае съведамасці; алраджэнскі беларускі рух быў яшчэ вельмі слабы, але маючи заўсёдныя дачыненныя з народнымі гушчамі і бачачы вялікую духовую сілу беларускага народа, кс. Астрамовіч моцна верыў, што раней, ці пазней, але беларускі народ дачакаеца лепшае будучыні:

Веру моцна: слова ў чын
Зыменіцца паволі
І убачыць селянін
Луч шчасльнейшай долі.

Творы А. Зязюлі да гэтага часу яшчэ не дачакаліся поўнага выдання; яны раскіданы па розных газетах і часапісах; як: «Наша Ніва», «Беларус», «Съветач», «Вольная Беларусь», «Крыніца». Асобнымі зборнікамі да гэтага часу выйшлі: «З роднага загону» 1913 г., «Слова праўды» 1917 г., «Алёнчына вясельле» 1922 г. Акрамя таго вялікая колькасць ягоных твораў асталася ў рукапісах у родных і знаёмых, большасць якіх ужо ня жыве.

Калі настане дзень тае «шчасльнейшае долі», аб якой лятуцеў усей лушой кс. Астрамовіч, тады беларускі народ зможа лепш ушанаваць памяць свайго шчырага і ахвяrnага сына.

X. М-а.

Але табе яшчэ ўсё-ж, Маці семяніта,
Сяляне верныя, што сеюць жыта, —
А з іх паўстане твой народ.

Н И К О Л І .

Над гонар і славу,
Над чары каханья,
Народную справу
І перакананыні,
Што розум дыктуе,
Заўсёды я волю,
Ня здраджу ніколі.

Хай хмара навісьне
Над соннай зямлёю,
Хай гора прыцісьне
Жалезнай рукою, —
Я роднае мовы
Ня кіну ў нядолі,
Ня здраджу ніколі.

•Бушуе хай бура,
Віхор хай злоеца,
Хай вечер панура
Завые на рэчцы, —
Я роднага kraю,
што rвеца да волі,
Ня здраджу ніколі.

Хай гром з пярунамі
Грыміць і страляе,
Маланка агнямі
Хай бліскае зъяе, —

Свайго я народу,
Бяз хлеба і солі,
Ня здраджу ніколі.

Хай срэбра, дукаты
Мне сыплюць пад ногі
І скажуць: «Багаты
Будзь, кінь род убогі». —
Я плюну з пагардай,
А роду і волі
Ня здраджу ніколі.

Да самага скону
Усякім прымусам
І сіле прыгону.
Скажу: «Беларусам
Навек астануся,
Сваей ўласнай волі
Ня здраджу ніколі».

Андрэй Зязюля.

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

БЭАТЫФІКАЦЫЯ ПАПЫ ПІЯ X.

Сёлета 3-га чэрвеня адбылася ў Рыме вялікая ўрачыстасць бэатыфікацыі папы Пія X. Кіраваў Ён Апостольскім Пасадам у часе 1903-1914. Ягонае прыкладнае жыцьцё і чуды, якія дзеяліся за Яго заступніцтвам, спрычыніліся да таго, што ягоны культ распачаўся хутка пасля съмерці, дзеялі гэтага ў так кароткім часе, толькі 37 гадоў па съмерці, Яго абвешчана блажэнным. На бэатыфікацыйную ўрачыстасць прыбылі ў Рым шматлікія прадстаўніцтвы і паломнікі з усяго свету.

60-Я УГОДКІ ЭНЦЫКЛІКІ «РЭРУМ НОVARУM».

Шырокаведамая энцыкліка папы Льва XIII «Рэрум новарум», якая займаецца сацыяльным

пытаньнем з хрысціянскага гледзішча, была выдана 15 траўня 1891 г. дык сёлета споўніліся яе 60-ыя ўгодкі. Усе хрысціянска-работніцкія арганізацыі і рэлігійныя ўстановы ўва ўсім вольным съвеце ўрачыста азначылі гэтыя ўгодкі.

Значэнне гэтае энцыклікі ёсьць вельмі вялікае. Каб яго належна ацаніць, трэба сабе хоць крыху ўсьведаміць тыя сацыяльныя адносіны, якія існавалі ў палавіне мінулага стагодзьдзя. Тады бескантрольны ліберальны капіталізм даводзіў вызыск работнікаў да нячуванасці ступені і тым самым кідаў работніцтва ў рады розных арганізацый, якія на словах абяцалі залатыя горы, а на дзеле вялі яшчэ да горшага паняволення работніцтва. У гэтым палажэнні голас папы Льва XIII стаўся сапрауды голасам Христо-

вага Намесыніка, які адважна дамагаўся хрысьціянскае справядлівасці ў сацыяльных адносінах, выступаючы ў абароне правоу работнікаў да справядлівае платы за працу і падзелу часткі надвыжкаў, адначасна рашуча абараняў права прыватнае ўласнасці, так праца даўцаў, як і работнікаў.

Развязка сацыяльнага пытання ёсьць вельмі складанай. У сваёй энцыкліцы папа Леў XIII падае толькі галоўныя асновы для развязкі. Потым папа Пій XII ў энцыкліцы «Квадрагэзімо анно» яшчэ дакладней азначаў гэтыя асновы і сёньня, калі банктуруючы розныя грамадзкія систэмы, зацікаўленыне да ўспомненых энцыклікаў пачынае ўзрастатъ штораз больш.

ТЫДЗЕНЬ ФРАНЦУСКІХ КАТАЛІЦКІХ ІНТЕЛЕКТУАЛІСТАЎ.

Сёлетні Тыдзень Францускіх Каталіцкіх Інтелектуалістаў, які адбыўся ў Парыжу між 25-31 траўня, меў праводную тэму: «Надзея людзкая і надзея Божая». Уесь Тыдзень прайшоў з вялікім посыпехам; аб гэтым найлепш съведчыла заўсёды перапоўненая канфэрэнцыйная саля .

ПАЛАЖЭНЬНЕ КАТАЛІЦКАЕ ЦАРКВЫ ў ІЗРАІЛІ.

Афіцыяльныя адносіны ізраільскае ўлады да каталіцкага духавенства здаюцца быць вельмі добрымі, але ў супраднасці так ня ёсьць. Ізраільская ўлады праводзяць розныя мерапрыемствы, каб зменшыць лік каталікоў у Палестыне. Дзеля гэтага каталіцкім съвятаром, манахам і манахіням не даюць візаў на сталае працы, а выдаюць толькі турыстычныя візы, якія трэба аднаўляць штодва, або штотры месяцы. Гэтак адносяцца ізраільскія ўлады нават да каталікоў жыдоў, якія з іншых краінаў стараюцца прыехаць у Ізраіль. Школы, сіраціны і інш. каталіцкія ўстановы так-жэ маюць розныя цяжкасці, якія навоніках выглядаюць, як цяжкасці толькі матэрыяльнага характару, але якія часам змушаюць даныя ўстановы замыкаць свае дэзвёры. Такія не-пацяшаючыя весткі даходзяць з Святое Зямлі.

АСАБЛІВЫЯ МЕРАПРЫЕМСТВЫ.

Нядыўна Кангрэгация съв. Ураду выдала дэкрэт, які забараняе біскупам пад караю экскомуникі, асаблівейшым способам зарэзэрваванае Апостальскому Пасаду, каго небудзь, не назначанага Апостальскім Пасадам, пасвячаць у біскупы. Гэты дэкрэт выданы ў звязку з царкоўнаю палітыкаю камуністычных ўладаў «за зялезнаю заслону», якія ў Чэхаславаччыне ўжо пробуюць стварыць «Каталіцкую Царкву» незалежную ад Рыму.

ДАЛЕЙШЫ НАСТУП НА КАТАЛІЦКУЮ ЦАРКВУ ў ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЕ.

Наступ на Каталіцкую Царкву ў Чэхаславаччыне ўзмацняеца штораз больш. Пасля арышту і ўвязнення Я. Э. архіб. Бэрана, цяпер скіравана наступ на Я. Э. Язэпа Матоху архіб. Оломуцкага, які займаў найвышэйшае мейсца пасля пражскага архібіскупа. Цяпер ён знайходзіцца ў хатнім арышце і ня мае ніякае лучнасці з сваімі вернікамі.

АРЫШТЫ БІСКУПАЎ ў МАДЗЯРШЧЫНЕ.

Паводля вестак, якія даходзяць з Вены і падцьвярджаюцца з Ватыкану, камуністычныя ўлады ў Мадзяршчыне павялі новы наступ супраць Каталіцкае Царквы. Апошнім часам там арыштавана трох біскупau: Я. Э. Язэп Грош архібіскуп Калочы і найвышэйшы епарх у Мадзяршчыне пасля Я. Э. м. кардынала Міндсенті; Я. Э. Язэп Пэтэрі біскуп з Вац, Я. Э. Андрэй Гамвас біскуп з Чанад — усе трои ўспомненыя епархі адмовіліся падпісаць маскоўскі апэль аб т. зв. пакце пяцёх.

АРЫШТЫ КАТАЛІЦКАГА ДУХАВЕНСТВА ў КІТАІ.

Апошнім часам арышты кат. епархаў і съвята-роў у Кітаі пачынаюць прымаць пагражайчыя разъмеры. За мінулых 3 мес. арыштавана 5 біскупau, на двох наложана дамовы арышт і адначасна арыштавана 45 съвят. чужынцоў і 70 съвятароў кітайцаў — гэткім чынам камуністы прыступаюць да арганізацыі «Незалежнае Каталіцкае Кітайскае Царквы». Весткі, якія даходзяць з Гонг-Конгу съв'ярджаюць, што міма арыштаў, пагрозаў і прапаганды ніхто да гэтага часу з каталіцкіх кітайскіх епархаў не пайшоў у сільё камуністычных хітрыкаў.

Адносіны камуністатаў да Каталіцкае Царквы ўва ўсіх краінах, дзе яны захапілі ўладу, съведчаць самі за сябе, чым зьяўляеца каталіцызм для камунізму і чым для народу.

«СЛУЖБА ПАДРЫХТАВАНЬНЯ ДА СУЖЭНСТВА».

Пад гэткім загалоўкам ужо ад некалькі гадоў вядзе Каталіцкі Універсітэт у Оттаве (Канада) завочнае навучаньне заручаных. Гэтая акцыя разъвіваеца з вельмі добрымі наследкамі і распаўсюджваеца штораз шырэй у іншых краінах, як: З.Ш.А., Бразілія, Індыя, Афрыка, і часткова ў Эўропе.

**1900 УГОДКІ ПРЫХОДУ АП. ПАЎЛА ў
ГРЭЦЫЮ.**

Сёлета прыпадаюць 1900-ыя ўгодкі першага апостальскага падарожжа ап. Паўла па Грэцыі. З гэтае нагоды Грэцкая Праваслаўная Царква ў

супрацоўніцтве з урадам ладзіць розныя ўрачыстасці між 15 і 30 чэрвеня. Будуць так-жа выданыя розныя навуковыя творы прысьвеченныя ап. Паўлу. Арганізуюцца прошчы ў гістарычныя місцівасці.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

БАЦЬКАЎШЧЫНА.

Супрацьуніяцкая прапаганда на Беларусі.

Аб сучасным рэлігійным жыцці на Беларусі афіцыяльныя весткі даходзяць толькі прыпадкам, переважна праз «Журнал Московской Патриархии». У гадох 1947 і 1948 у гэтым журнале можна было даволі часта знайсці ў хроніцы весткі з Беларусі; у 1949 г. гэтыя весткі сталіся рэдкасцю, затое пачалі зьяўляцца супрацьуніяцкія артыкулы, як: «Св. Прэпадобнамучанын Афана́сі ігумен Берасцейскі» — ЖМП. 1949, №р. 1., «З гісторыі ўзъеднання Беларускіх Уніятаў» — ЖМП. 1949, №р. 8. Сёлета супрацьуніяцкая пропаганда на старонках гэтага журналу набрала асаблівага размаху. У №р. 1 за студзень і №р. 3 за сакавік I. Спаскі апублікаваў вялікі артыкул на тэму: «Мітр. Пятро Могіла — яго барацьба з езуіцка-уніяцкім уплывам на Украіне і Беларусі». І адначасна ў №р. 1 зьявілася вестка аб аднаўленні Пакроўскага сабору ў Баранавічах. У наступным нумары за люты зьявіўся другі нарыс I. Шабаціна: «З гісторыі ўзъеднання Беларускіх Уніятаў». У №р. 3 у такім-же супрацьуніяцкім дусе прот. Б. Бураков падаў зацемку аб Журовіцкім манастыры: «Рассаднік духоўнае прасветы», дзе цяпер рыхтуюцца кадры савецкага «духавенства» для Беларусі.

Чым выкліканы гэтая супрацьуніяцкая хвала ў самых артыкулах няма найменшага намёку, аднак няма сумніву, што на Беларусі мусіла заінаваць нейкая паважная прычына, якая абломовіла паяву гэткіх артыкулаў. Магчыма, што гэта проста супрацьбеларуская акцыя, бо якраз яна супадае з таёмным зынкненнем адзінага епарха на Беларусі ў савецкай «Праваслаўной Царкве» — з пахожданьня беларуса палескага арх. Даніла Юзвюка.

Яшчэ ў зямлянках.

Карэспандэнт бальшавіцкае газеты «Правда» №р. 117 з 27-4 г.г. паведамляе з Менску: «Сотні сем'яў калгаснікаў Менскае, Віцебскае, Гомельскае і інш. акругаў Беларусі сустракаюць першамайскіе сівята ў новых добраўладжаных дамох». Канчаецца гэтая карэспандэнцыя дапіскам: «Будаўніцтва паўсядна пралаўжаеца. Летам гэтага году будуць ладзіць новасельле яшчэ дзесяткі тысяч калгаснікаў». Да гэтага неабходна сказаць, што, чаго не сказаў карэспандэнт, што гэтае но-

васельле «будуць ладзіць» беларускія сяляне, якія ўжо 6 гадоў пасля заканчэння вайны жывуць у зямлянках. І гэта дзеяцца тады, калі ў тым-же нумары «Прауды» у іншым артыкуле: «Вклад трудаўщыхся Белоруссии» бяз ніякіх прыкрыццяў пішацца, колькі багацця цяпер вывозіцца з Беларусі і асабліва лесу, а тымчасам народ корчмяць абяцанкамі, што некалі ім дадуць магчымасць пабудаваць хаты і ладзіць новасельле.

АНГЛІЯ.

З жыцця ЗБВБ.

У беларускай калёніі ў Лёндане апошнім часам зазначаецца ажыўленне ў арганізацыйным жыцці.

Дня 7-4 адбылося паседжанье Каардынацыйнага Камітэту Беларускіх Арганізацый у В. Брытаніі прысьвеченое выдавецкай і фінансавай справам.

Дня 12-5 стараньнем ЗБВБ была наладжана ў клубе «Вайт Ігль» забава.

У днёх 13 і 14-5 адбыўся Пяты Агульны Зьезд Згуртаваныя Беларусаў у В. Брытаніі. Працы і нарады Зьезду адбыліся паважна і рачова. У галоўную управу ЗБВБ выбрана: старшыня — А. Надсон, заступнік старшыні — А. Лашук, сакратар — П. Асітовіч, скарbnік — К. Смайкевіч, сябра управы — П. Наваро.

Дня 27-5 стараньнем ЗБВБ быў наладжаны «Дзень Маткі». У праграму ўвайшлі: Служба Божая ў доме а.а. Марыянау; казаньне аб Найсьв. Дзэве Марыі, даклад д-р Т. Руткоўскаяе; літаратурны сюжэт Я. Амора, даклад А. Шашылоўскаяе аб жыцці беларускага маці ў БССР, верш П. Сыча — «Не на тэму», дэкламацыі і сьпевы дуэтам і хорам. Гэта першы раз ладзілі беларусы «Дзень Маткі» ў В. Брытаніі, на ім прысутнічалі так-жэ шматлікія чужынцы. На ўсіх прысутных урачыстасці зрабіла вельмі добрае ўражэнне.

Радыёперадача аб Беларусі.

Ангельская Радыё БіБіСі дня 10 красавіка пе-радавала зымястоўную інфармацыю аб сучасным палітычным і эканамічным палажэнні на Беларусі.

Памёр архіяп. Савва.

У Лёндане дня 21 траўня г.г. памёр пасля двухдзённае хваробы арх. Савва Советов каліш-

ні яп. Горадзенскі і Наваградзкі, а потым польскі вайсковы праваслаўны япіскап і галоўны арганізатар «праваслаўных паліякоў». Апошнім часам ён зьяўляўся галаўою «Польскае Праваслаўнае Аўтакефальнае Царквы» на эміграцыі, да якое заўлічалаў так-жа частку беларусаў у Англіі.

Цяпер кіраўніцтва «Польскае Аўтак. Прав. Царквы» на эміграцыі пераняў б. віленскі вікарны яп. Матэй (Семашко).

АРГЕНТЫНА.

Агульны Зьезд З.Б.А.

Дня 20 траўня адбыўся ў Буэнос Айрэс чацвёрты Агульны Зьезд Згуртавання Беларусаў у Аргэнтыне. Прайходзіў ён пад клічам: аўдзінання ўсіх беларускіх нацыянальных сілаў у Паўдённай Амэрыцы.

Працы Зьезду працягнуліся да познае ночы. Былі прадыскутаваны ўсе справы беларускае калёні ў Аргэнтыне і намечаны плян працы на бягучы год. У склад новае управы ЗБА выбрана: старшыня — Уладзімер Другавец, сябры управы: Уладзімер Літвінскі, Васіль Казлоўскі, Анатоль Грынкевіч і Аляксей Карповіч. У Наглядную Раду: Кастусь Мерляк, Мікалай Ланкевіч і Мікалай Лазюк.

Была выслана тэлеграма прэзыдэнту Аргэнтынскай Рэспублікі. Закончыўся Зьезд адсъязваннем нацыянальнага гымну.

ГІШПАНІЯ.

На міжнародным Кангрэсе.

Міжнароднае Каталіцкае Бюро Даіцяці сёлета між 26 і 30 красавіка ладзіла ў Мадрыдзе свой першы Міжнародны Кангрэс пад пратэктаратам Толедзкага Кафдынала і Мадрыдзкага Патрыярха Я. Эм. Леопольда Эйхо і з удзелам высокіх дзяржаўных мужоў Бельгіі, Галандыі, Гішпаніі, Італіі і Францыі. Між шматлікімі прадстаўнікамі ўдзельнічала ў Кангрэсе і беларуская делегацыя. Справаздача беларускага делегата аб сучасным трагічным палажэнні беларускіх дзяцей на бацькаўшчыне і на эміграцыі выклікала вялікае зацікаўленне ў прысутных.

БЭЛЬГІЯ.

Ушанаваныне архіпастырскае службы.

Сёлета 29 траўня беларуская студэнцкая грамада ў Лювэне ўрачыста адзначыла 25-ыя ўгодкі архіпастырскае працы Яго Эксацэленцыі Балеслава Слосканса Апостальскага Адміністратара Магілёўскага і Менскага. Хоць сам Юбліят яшчэ ня зусім ачунаў ад нядайнае аперациі, але не адмовіўся прыйсці ў Беларускі Студэнцкі Дом, дзе яго прывітаў студэнцкі хор спэцыяльнаюю одаю,

якую на чэсьць дастойнага Юбліята напісаў камп. М. Равенскі, наступна віталі Юбліята: М. Жылік ад Б.С.З., а А. Смаршчок ад БАПЦ, В. Рамук ад Б.А.К.А. «Рунь»; адначасна ўручана яму букет кветак і памяткавы альбом Усьлед за тым хор адсыпіваў «Многая лета». Усхваляваны шчырым прыняцьцем, дастойны Юбліята падзякаваў за прывітаныні і дарункі ды расказаў некаторыя факты з свае працы на Беларусі, наступна заклікаў студэнтаў, каб, здабываючы асьвету, так-жа запалі ў сваіх душах Хрыстовую Любоў, каб пасля занесьці яе на бацькаўшчыну, як наймацнейшы будаўнічы дзейнік. Уканцы сказаў: «У сваіх малітвах штодзень прашу Бога, каб ён вызваліў з няволі Беларусь і яе народ».

Пасля скромнага пачастунку на чэсьць Юбліята студэнцкі хор выканаў некалькі рэлігійных песен. На развязванье Я. Э. Слосканс удзяліў усім прысутным сваё архіпастырскае багаславенства.

З. Ш. А.

Скаўты арганізуюцца.

Сёлета ў Нью Ёрку заснавалася Першая Беларуская Скаўцкая Група. Старшынства над Групой даручана скаўтмайстру М. Тулейку.

Урачыстая цэрэмонія заснаванья адбылася дня 17-III. У прысутнасці прадстаўнікоў ад амерыканскіх скаўцкіх уладаў, Скаўцкага Камітэту, бацькоў і госьцяў. Праграма ўрачыстасці складалася з: скаўцкае прысягі, скаўцкіх і нацыянальных песен, прамоваў прысутных прадстаўнікоў, раздачи легітимаціяў і ўрачыстае перадачы апякуном беларускага скаўтингу фэн. Ф. Кушалем скаўцкага сцягу, прывезенага з Нямеччыны.

Перш яшчэ, бо 4 лютага, заснаваўся круг Беларускіх Скаўтаў «Пагоня» ў Чыкаро.

ІТАЛІЯ.

Адведзіны прэз. М. Абрамчыка.

Сёлета ад 3 да 17 траўня прэзыдэнт інж. М. Абрамчык адбыў падарожжа ў Італію, быў на аўдыенцыі ў Свяцейшага Айца, меў гутаркі з прадстаўнікамі Кангрэгацыяў, якія займаюцца беларускімі рэлігійнымі справамі, гасціў у беларускай калёні ў Рыме і адведаў руіны Монтэ Касіно, дзе між іншымі палёглымі жаўнерамі, спачываюць так-жа сотні беларусаў, дык злажыў вянок на іхных магілах і замовіў за супакой іхных душаў штогодня Службы Божыя ў майсцовых а.а. Бэнэдыктынцаў.

КАНАДА.

Трэці Агульны Зьезд ЗБК.

У Торонто 19 і 20 траўня адбыўся Трэці Агульны Зьезд Згуртавання Беларусаў у Канадзе. Пасля справаздачы ўступаючае управы па-

рушаліся ў дыскусіі ўсе важныя і балючыя пытаныні з жыцця і дзейнасці ЗБК. У выніку намечана плян працы на быгучы год і выбрана новую ўправу ў складзе: старшыня — Ал. Грыцук, заступнік старшыні — Я. Пітушка, сакратар — Т. Салановіч, сябры ўправы — М. Рачыцкі і Кісель.

НЯМЕЧЧЫНА.

Тыдзень малітвы за злучэньне Царкоў.

У царкве сьв. Якуба ў Госляры, дзе знайходзіцца прапамятная табліца юбілею Берасцейскае Уніі, сёлета падчас тыдня малітвы за злучэньне Царкоў а. М. Маскалік у суботу вечарам выясьніў у нямецкай мове, грамадна сабранным вернікам немцам і чужынцом, Службу Божую бізантыйскага абраду, а ў нядзелю ў гэтым-жа абрадзе была адпраўлена ўрачыстая Служба Божая з удзелам жаночага хору. Прысутныя масава прыступілі да сьв. Споведзі і сьв. Прычаствія, каб выпрасіць у Бога той дзень, калі ўсе народы, злучаныя Хрыстовою Любоўю, адным сэрцам і аднымі вуснамі будуть усладуляць Усявішнага. На заканчэньне адсыпвалі «Многая лета» съяцейшаму айцу Пію XII.

Дзень Прэсів. Эўхарыстыі ў лягеры Зээдорф.

Сёлета дзень Прэсів. Эўхарыстыі ўсе жыхары лягера Зээдорф адсыяктавалі супольна з беларусамі. Да іх далучыліся яшчэ жыхары суседніх 4-х лягераў — разам больш тысячи асоб. Працесію вёй і сказаў прыгожае прынагаднае казаньне а. М. Маскалік кіраўнік Беларускае Каталіцкае Місіі ў Нямеччыне. Сапрауды было міла бачыць, як у аграмаднай працесіі ўшлі згодна за Эўхарыстычным Хрыстом: беларусы, летувісы, палякі, мадзяры, украінцы і эстонцы.

Беларускае прадстаўніцтва ў Французскай Зоне.

Акупацийныя, IPO-Ускія і нямецкія ўлады нарэшце прызналі беларускае прадстаўніцтва на французскую зону Нямеччыны. Беларускім прадстаўніком зьяўляецца Ю. Попко.

Міжнародныя спатканыні.

З ініцыятывы IMKA дня 17 траўня адбыўся ў лягеры Діц кангрэс прадстаўнікі нацыянальных групав з Французскае Зоны. Наступнага дня працягнуўся кангрэс з прадстаўнікамі IPO і PDR.

Беларускі прадстаўнік на кангрэсе выкарыстаў сваю прысутнасць у лягеры, каб пайнфармаваць сваіх суродзічаў аб быгучых грамадзкіх і эміграцыйных справах.

Арганізацыйнае жыццё.

Нявелікая беларуская група ў лягеры Діц на сваім агульным сходзе ў прысутнасці беларуска-

га прадстаўніка на франц. зону дня 18-5, агаварыўшы справы арганізаціі дапамогі хворым і культурнага жыцця, намеціла практычны плян працы ў гэтых галінах на бліжэйшую будучыню.

Вялікае веча АБН.

У Мюнхене дня 3-V адбылося вялікае пратэстатычнае веча супраць расейскага імпэрыялізму нерасейскіх народаў, згуртаваных у Антыбалашавіцкім Блёку Народаў. На салі сабралася каля 2.000 чалавек ад 22 нацыяў. Прысутнічалі шматлікія прадстаўнікі аліянцікіх і нямецкіх уладаў і дыплёматычнага корпусу, а так-же 50 прадстаўнікоў ад розных рэдакцыяў, прэсавых агенцтваў і радыё.

Ад імя беларусаў прамаўляў беларускі прадстаўнік у АБН д-р Ст. Станкевіч.

Вече прыйшло ў прыкладным парадку і мела шырокое водгульле на старонках нямецкае і інш. прэсы.

ФРАНЦЫЯ.

Выступ у тэлевізіі.

На запрошаныне францускае тэлевізійнае станцыі Ліль трох беларускіх студэнтаў з Лювэну выступалі дні 19 траўня а гадз. 21 з канцэртам беларускіх песен. Гэта быў першы тэлевізійны выступ беларусаў у французкім радыё.

Агульны Сход Выдавецкага Фонду.

У звязку з выданнем газеты «За волю» Беларускі Выдавецкі Фонд у Францыі сёлета змушаны быў пасіліць і зактывізаваць сваю працу — пад гэтым клічам адбыўся дні 10-6 ў салі Хрысціянскага Сындыкату гадавы Агульны Сход БВФ. Справаўдзача ўступаючае ўправы съедынала аб вялікай працы, якую да гэтага часу выканана коштам БВФ, не зважаючы на невялікую колькасць сяброў арганізацыі. Усталена вышынню сяброўскіх складак. Уканцы выбрана новую ўправу, у склад якое ўваішлі: старшыня — Ул. Шыманец, сакратар — А. Міцкевіч, скарбнік — С. Бэус, сябра ўправы — М. Лысуха.

П О Ш У К !:

Хто ведае аб долі Пракаповіча Канстанціна з в. Баровічы на Палесі, просіца адгукніцца на адпас рэдакцыі.

Белькевіча Сяргея нар. у в. Кухты акр. Старая Вілейка, які да 1944 г. быў у Нямеччыне, шукае яго родны Кіслы Іван. Пісаць на адпас:

Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland, (20 b) Goslar - Harz, Sommerwohlenstr. 1. A. Germany.

Абразкі 3 ЖЫЩЬЦЯ

ШЧЫРАЯ РАНЕШНЯЯ МАЛІТВА.

«Госпадзе, сёньня я буду вельмі заняты. Можа так здарыцца, што я забудуся аб Табе, але Ты, Госпадзе, прашу Цябе, не забывайся аба мне».

Этота слова Якава Астлей перад боем каля Ньюбуры. Цяпер дырэктар аднае вышэйшае школы ў З.Ш.А. прыгожа перапісаў іх і аправіўшы ў багатую рамку, паставіў на сваім правоўным стале.

Падаў Джэмс Кэльлер.

ДЗЕ ХТО МОЛІЦЦА?

У нядзелю рана сядзелі ў адным шынку чатыры мужчыны каля стала з выпукламі і гранітнай карты. У шынак зайдоў жабрак і прыступіўся да картаграіяў, просячы міластыні. Адзін з картаграіяў, узлаваўшыся настырліваю просьбаю жабрака, пачаў ганіць яго: «Як табе ня сорамна, цяпер, калі якраз у сьвятынях правіца Служба Божая, валачыца па шынках і жабраваць?» На гэта жабрак спакойна адказаў: «Выбачце мне, што вам перашкаджаю ў вашым набажэнстве!»

ПРЫЗНАНЬНЕ ЛЕКАРА.

Шырокаведамы амэрыканскі лекар д-р Карло Рушчэ з Гольдсмітс, старшыня Амэрыканскага Іролётчнага Таварыства нядайна на лекарскім Сходзе ў Вашынгтоне сказаў між іншым наступнае:

Ці гэта прызнаём мы, ці не, лекары ёсьць заўсёды залежныя ад Божае сілы падчас лячэння хворых. Дзякуючы паглыбленню ў сваіх спецыяльных навуках здараецца, што лекар можа выяўляць нахіл да ігнаравання шырокага звязку ў съвеце. Аднак мы мусім памятаць, што ўсе крыніцы лячэння ў съвеце: сонца, зямля, пажыва, а так-жэ разум чалавека і прылады, якія вынайшаў людзкі разум — ўсё гэта ў аснове ня ёсьць дзелам чалавека. Чалавек ёсьць неімаверна нецярпячы і вузкі, калі ня можа ўзяці, што праз нас дзейнічае Божая сіла, якая прыносіць поспех нашым старанням і што лячобныя крыніцы сусвету ня мы знайшлі. Ці гэта мы прызнаём, ці не, мы ўсе залежныя ад Сілы вышэйшае за нас».

ЗЬМЯСТОЎНЫЯ НАДПІСЫ.

У адной вясковай цэркаўцы ў Газэнбюрэн, недалёка ад Брэмэну, ёсьць вельмі цікавы абрэз з яшчэ цікавейшымі надпісамі. Там відзён імпэратор з каронаю і скіпетрам, а пад ім чытаєм: «Я валадару над усімі вамі». Побач намаляваны папа ў тыяры, а пад ім надпіс: «Я вас усіх навучаю». Далей знайходзіцца ваяка з шабляю ў руцэ і з

подпісам: «Я вас усіх абараняю». Наступна відзён араты з плугам, а пад ім слова: «Я вас усіх кармлю». Уканцы намаляваны чорт з каляскаю і подпісам: «Калі вы ня выканаце, як сълед ваших абавязкаў, дык я вас усіх зацягну да сябе».

КРЫК УМРАЮЧАГА.

У адной больніцы цяжка хворы, чуючы, што надыходзіць ягоная апошняя хвіліна, пачаў кричаць: «Вярні яго! Вярні яго!» — «Каго вярнуць?» — спыталася, вартуючая там мэдыцынская сястра. — «Ды час; страчаны час», — казаў уміраючы.

Калі мы страцім нашу маемасць, мы можам яшчэ зноў дарабіцца; калі мы захварэем, дык з Божай помоччу яшчэ можам вылечыцца; — але страчаны час ёсьць беспаваротна стратаю. Той, хто губіць час, ёсьць найбольшим марнатраўнікам.

ПРЫКЛАДНЫ ПАСТЫР.

Калі камуністы завалодалі Кітаем і скіравалі свой наступ на Каталіцкую Царкву, дык перш-наперш наложылі сваю цяжкую руку на каталіцкіх епархаў, пазбавіўшы іх у першу чаргу магчымасці пражыцця, каб гэткім чынам змусіць іх да эміграцыі.

Аднак гэткія мерапрыемствы не асягнулі намечанага выніку. Я. Э. Іван Вант-Цэнт-І біскуп з Анкво, выгнаны з ягонае рэзыдэнцыі, пазбаўлены ўсіе свае маемасці, зарабляў сабе на пражыццё, прадучы воўну і вырабляючы скрыначкі да запалак, не пакідаў свайго пасаду. У 1950 г. за тое, што на Вялікдзень правіў урачыстую Службу Божую, не зважаючы на розныя камуністычныя прыпісы, яго адміністрацыя пакаралі і гэтую кару ён мусіў адрабляць публічна, замятаючы некалькі вуліцаў у горадзе. Спакойна прыняў ён гэтае паніжаюче пакаранье і замёўшы раніцаю вуліцы, вяртаўся ў сірацінец, дзе тымчасова асяліўся, і там служыў Службу Божую. Сёлета 21.11 пасля кароткай і цяжкай хваробы ён памёр, шчыра аплакваны ўсімі сваімі вернікамі.

**НА ФОНД «БОЖЫМ ШЛЯХАМ»
І ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «ДОБРАЕ КНИЖКІ»**
Апошнім часам прыслалі:

А-ко Д. 475, Ас-віч Я. 745, Б-ук М. 350, Бр-іч П. 200, Б-ко Э. 1.500, Б-ко Я. 300, Гр-іч С. 350, Зан-іч М. 450, Кав-ко Хр. 1.000, Кав-кі Р. 300, Кр-іч К. 200, Л-ук А. 300, Лаз-кі М. 475, Мат-іч А. 200, Мл-ык В. 350 М-о Н. 300, Най-ук Ч. 1.587, Н-ак М. 300, Ром-ук А. 500, Са-іч В. 220, С-ко У. 475, Ск-ец Т. 475, Хм-ук А. 350, Шу-тэ 750, Група з Аўстраліі праз Яцкевіча Д. 1.567.

www.Kamunikat.org